

Hof Souburgh (gemeente Alblasserdam)

Een archeologische, bouwhistorische en historisch-geografische inventarisatie en waardering

Rapportnummer: V626

Projectnummer: V09/1485

ISSN: 1573 - 9406

Status en versie: Concept I.I

In opdracht van: KuiperCompagnons

Auteurs: E. Eimermann, B. Brugman, W.A.M. Hessing

Redactie: W.A.M. Hessing

Plaats en Datum: Amersfoort, 23 maart 2010

Gecontroleerd door W.A.M. Hessing	d.d. 30 juni 2009
Geaccordeerd door Gemeente Alblasserdam	d.d. maart 2010

Niets uit dit werk mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, daaronder mede begrepen gehele of gedeeltelijke bewerking van het werk, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Vestigia BV

Inhoudsopgave

I	Samenvatting.....	3
	Inleiding.....	5
1.1	Algemene gegevens.....	5
1.2	Onderzoeksmethode.....	6
1.3	Toegankelijkheid onderzoeksgebied.....	6
2	Landschappelijke, archeologische en historische inventarisatie	7
2.1	Bureauonderzoek.....	7
2.2	Geologie, geomorfologie en bodemopbouw.....	7
2.3	Cultuurhistorische en archeologische waarden.....	9
2.3.1	Cultuurhistorische waarden.....	9
2.3.2	Archeologie	14
2.3.3	Verstorende bodemingrepen en archeologische verwachting bij de bodemingrepen.....	21
3	Conclusie: verwachting met aanbeveling voor vervolgonderzoek	22
4	Geraadpleegde literatuur.....	25
	Afbeeldingen en bijlagen	27

I Samenvatting

In opdracht van KuiperCompagnons heeft Vestigia BV *Archeologie & Cultuurhistorie* een archeologisch, bouwhistorisch en historisch-geografisch vooronderzoek uitgevoerd op de locatie van het Hof Souburgh te Alblasterdam. Het Hof Souburgh bestaat onder meer uit een kasteelplaats, een monumentale boerderij, appelschuur, toegangshek, oprijlaan en een parkachtige voortuin. Voor het gebied wordt een plan ontwikkeld, dat ondermeer voorziet in een grondig herstel en restauratie van de boerderij en de nabij gelegen vervallen molen Souburgh. Ook worden de mogelijkheden onderzocht van de sloop van oude opstallen en woningen, in de nieuwbouw van een wagenschuur en een zestal vrijstaande woningen.

Het doel van het onderzoek is vast te stellen of er in het plangebied sprake is van waardevolle archeologische en/of cultuurhistorische resten die bij de bouw- en inrichtingswerkzaamheden ontzien zouden moeten worden. De waarde daarvan dient te worden aangegeven in termen van beleving, fysieke en inhoudelijke kwaliteit. Vervolgens wordt op basis hiervan een advies gegeven over een eventueel vervolgtraject (onderzoek, inpassing, bescherming).

Het onderzoek bestond uit een archeologische, bouwhistorische, historisch-geografische en een fysisch-geografische component. Ten behoeve van de reconstructie van de historische en landschappelijke context zijn de bekende archeologische en historische vondsten en vondstcomplexen in de directe omgeving van de plangebieden in een overzicht verwerkt. Via een literatuurstudie is tevens een reconstructie gemaakt van de geologie, geomorfologie en bodemopbouw van het plangebied en de directe omgeving.

In het zuiden van de Souburgpolder gaat de bewoningsgeschiedenis in ieder geval terug tot de 13^e eeuw. Het gebied omvat de gronden van de oude heerlijkheid Souburgh, een ridderlijk leen. In de 18^e eeuw heeft het gebied zich tot buitenplaats ontwikkeld, inclusief herenhuis en boerenwoning. Vanaf de 2^e helft van de 19^e eeuw hadden de hofstede en het omliggende gebied voornamelijk een agrarische functie.

Vanwege de ruimtelijke en functionele samenhang van de verschillende objecten is het gebied in de eerste plaats als ensemble van cultuurhistorisch belang. Het hele complex heeft, mede dankzij zijn ligging aan de Alblas een beeldbepalende uitstraling. Een aantal individuele objecten zijn ook nog eens bouwhistorisch en archeologisch van grote waarde. Bij de verdere ontwikkeling van het gebied dient men rekening te houden met zowel de complex-waarden als verschillende individuele objecten in het gebied. Aanwezige historische waarden dienen zoveel mogelijk behouden en versterkt te worden. Hiervoor bestaan ons inziens goede mogelijkheden.

In potentie kunnen op en rond het bestaande erf nog veel meer archeologische relictten in de ondergrond aanwezig zijn dan nu met zekerheid valt aan te tonen. Vestigia BV *Archeologie & Cultuurhistorie* adviseert daarom in een zo vroeg mogelijk stadium verkennende boringen te zetten rond respectievelijk:

- de monumentale boerderij, ter bepaling of er sprake is van een terprestant dat mogelijk deel uitmaakte van de middeleeuwse voorburcht en aanwijzingen kan bevatten voor de voorgangers van het huidige herenhuis;
- rond het appelhuisje; ter bepaling of hier eventueel veldovens of bijgebouwen van het kasteel hebben gelegen;

- in de voormalige boomgaard ten oosten van het herenhuis en rond de locatie van de arbeiderswoningen, indien sloop daarvan wordt overwogen;
- op de eventuele nieuwbouwlocaties in de nabijheid van het herenhuis.

Formeel is zo'n onderzoek alleen nog nodig op die plaatsen waar daadwerkelijke grondverzet gaat plaatsvinden, bijvoorbeeld in het kader van de sloop of nieuwbouwactiviteiten. Los daarvan kan een aanvullend booronderzoek in een vroegtijdig stadium belangrijke nieuwe informatie opleveren die gebruikt kan worden om in de nieuwe inrichting de eigen historische identiteit maximaal te benutten als inspiratiebron.

In het toetsingsrapport van mevr. J. Hoevenberg (senior archeoloog, gemeente Dordrecht)¹ wordt benadrukt dat veldonderzoek alleen nodig is, indien in het plangebied daadwerkelijk bodemingrepen plaatsvinden binnen de zones met een middelhoge of hoge archeologische verwachting, of binnen de AMK-terreinen. Met betrekking tot het vervolgonderzoek bestaat verschil van mening over de te volgen opsporingstechniek. Vestigia BV *Archeologie & Cultuurhistorie* zet in op een verkennend tot karterend booronderzoek op de verschillende aangewezen locaties. Hoevenberg ziet een proefsleuvenonderzoek als meer geschikte methode voor de locaties van de appelschuur, de oostelijke boomgaard nabij de arbeidershuizen en nabij het herenhuis zelf, aangezien hier oudere funderingen/gebouwen tot de verwachting behoren. Vestigia is van mening dat ook met behulp van een booronderzoek op deze locaties mogelijk aanwezige funderingen vastgesteld kunnen worden. In ieder geval kan aan de hand van een relatief kleine inspanning (zowel uit kosten oogpunt als uit veldwerk oogpunt) een gefundeerd vervolgadvis afgegeven worden omtrent mogelijk te nemen mitigerende maatregelen, dan wel nader archeologisch (gravend) onderzoek op het moment dat de verwachting hoog blijft op het aantreffen van archeologische waarden in de ondergrond die bedreigd worden door de nieuwbouwactiviteiten.

---

¹ Gemeente Dordrecht, SO/IS/BMZA, J. Hoevenberg, datum 7 januari 2010.

Inleiding

1.1 Algemene gegevens

In opdracht van KuiperCompagnons heeft Vestigia BV *Archeologie & Cultuurhistorie* een archeologisch, bouwhistorisch en historisch-geografisch vooronderzoek uitgevoerd op de locatie van het Hof Souburgh te Alblasterdam (afbeelding 1). Het Hof Souburgh bestaat nu nog uit een boerderij, appelschuur, toegangshek, oprijlaan, parkachtige tuin en de nabij de westelijke ingang gelegen vervallen molen Souburgh. Er bestaan plannen voor een grondig herstel en herinrichting van het complex, alsmede een algehele restauratie van de molen. Daarnaast zullen ook de boerderij met aangebouwde stal en het appelhuisje worden gerestaureerd. Tevens wordt de sloop overwogen van oude opstallen en woningen (de arbeiderswoningen), en wordt voorzien in de nieuwbouw van een wagenschuur en een zestal vrijstaande woningen.

Administratieve gegevens		
Projectnaam	Bestemmingsplan Hof Souburgh	
Opdrachtgever	KuiperCompagnons	
Adres	Schiegebouw Van Nelleweg 6060 3044 BC Rotterdam	
Contactpersoon, tel.	Mevr. ing. Y. Prinsen	
Uitvoerder	Vestigia BV <i>Archeologie & Cultuurhistorie</i>	
Projectleider	Drs. W.A.M. Hessing	
Bureauonderzoek:	Archeologie	Drs. E. Eimmermann
	Historische	Drs. B. Brugman
	geografie	
Bevoegd gezag	Gemeente Alblasterdam	
Adres	Cortgene 2, 2951 ED, Alblasterdam -	
Contactpersoon bevoegd gezag, tel.:	Dhr. M. van de Graaf: Tel.: 078-6921267	
Deskundige namens het bevoegd gezag	Drs. R. Proos (provinciaal archeoloog Zuid-Holland)	
Documentatie	Vestigia BV <i>Archeologie & Cultuurhistorie</i>	
Provincie, gemeente en plaats plangebied	Zuid-Holland, Alblasterdam	
Locatie/toponiem	Hof Souburgh	
Kaartbladnummer (topo 1:25.000)	38C	
RD-hoekcoördinaten van het plangebied	X=106226 X=106137 X=106753 X=106351	Y=431281 Y=430466 Y=431188 Y=430391
CIS-code ²	34259	
Oppervlakte plangebied	ca. 38 ha.	
Huidig grondgebruik	Opstallen, parkachtige tuin	
Bodemverstoringen in verleden	Oude bebouwing	
Geplande bestemming plangebieden	Buitenplaats	
Diepte bodemingrepen	Onbekend	

² Landelijk onderzoekmeldingsnummer door Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM/Archis) uitgegeven bij aanvang archeologisch onderzoek.

Het doel van het onderzoek is vast te stellen of er in het plangebied sprake is van waardevolle archeologische en/of cultuurhistorische resten die bij de bouw- en inrichtingswerkzaamheden ontzien zouden moeten worden. De waarde daarvan dient te worden aangegeven in termen van beleving, fysieke en inhoudelijke kwaliteit. Vervolgens wordt op basis hiervan een advies gegeven over een eventueel vervolgetraject (onderzoek, inpassing, bescherming).

1.2 Onderzoeksmethode³

Het historisch en archeologisch bureauonderzoek heeft tot doel een reconstructie te maken van de natuurlijke omgeving op basis van de geologie, geomorfologie en bodemopbouw van het omringende gebied. Uit deze gegevens kan worden afgeleid welke mogelijkheden het omringende landschap bood voor menselijke bewoning of activiteiten. Vervolgens wordt vastgesteld of en hoe dit landschap in het verleden door de mens is bewoond en/of gebruikt. Dit gebeurt op basis van een inventarisatie van historische en cartografische gegevens, van alle bekende archeologische vondsten en vondstcomplexen (als nederzettingen, graven of grafvelden), bekende cultuurhistorische elementen en middels het vaststellen van aard, omvang en gaafheid van eventuele archeologische en cultuurhistorische waarden. Op basis van de resultaten van de literatuurstudie en het bronnenonderzoek wordt ten slotte een archeologisch verwachtingsmodel opgesteld, waarin de trefkans op archeologische sporen en vondsten wordt vastgesteld en gemotiveerd.

Tevens wordt in kaart gebracht of en in welke mate de bodem verstoord is door (sub)recente bodemingrepen en wat de gevolgen zijn van de geplande bodemingrepen voor eventueel aanwezige archeologische waarden. Het onderzoek omvatte tevens een visuele inspectie van het plangebied, waarbij de gebouwen visueel zijn geïnspecteerd, en een oppervlakteverkenning heeft plaatsgevonden naar de aanwezigheid van archeologische vondsten.

De beschrijvingen en waardestellingen van de bestaande gebouwde objecten en historische landschapselementen zijn daarbij gecontroleerd op hun actualiteit.

Het archeologische verwachtingsmodel wordt getoetst en mogelijk aangevuld door middel van een verkennend en karterend booronderzoek. Het verkennend booronderzoek dient om het inzicht in de landschappelijke omgeving te verdiepen en daarmee de locatiekeuze van de vroegere bewoners te verklaren.

1.3 Toegankelijkheid onderzoeksgebied

Binnen het plangebied is sprake van een goede toegankelijkheid. Anders dan de aanwezige opstallen in het zuidelijk deel van het plangebied, waar ook het kasteelterrein is gelegen bij de meanderbocht van de Alblas, zijn er geen beperkingen ten aanzien van bebouwing, groenstroken enz. Wel bestaat het grootste deel van erf en omliggende percelen uit erfverharding en grasland, waardoor de mogelijkheden voor oppervlakte kartering zich beperkte tot het nalopen van molshopen, slootkanten en enkele kleine ontsluitingen.

---

³ Het onderzoek is uitgevoerd volgens de richtlijnen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1, augustus 2006).

2 Landschappelijke, archeologische en historische inventarisatie

2.1 Bureauonderzoek

Het bureauonderzoek stelt zich ten doel de archeologische verwachting nader te definiëren en concentreert zich op de volgende punten:

- een reconstructie van het landschap van het plangebied en de directe omgeving in het verleden;
- de inventarisatie van archeologische vondsten en complexen (bijvoorbeeld nederzettingen en/of grafvelden);
- de inventarisatie van cultuurhistorische elementen;
- de inventarisatie van historische en cartografische gegevens;
- de relatie tussen menselijke activiteiten en specifieke landschappelijke kenmerken;
- de voorspellingswaarde van deze gegevens met het oog op mogelijke archeologische sporen en/of vondsten binnen het plangebied;
- de mate van (sub)recente verstoring van de bodem;
- de mate van verstoring door de geplande bodemingrepen;
- het bepalen van de strategie van het booronderzoek en veldverkenning.

Behalve de geraadpleegde bronnen (zie hoofdstuk 5, Geraadpleegde Literatuur) is informatie ingewonnen bij de verantwoordelijke voor monumentenzorg en archeologie in de gemeente, dhr. M. Van der Graaf en de voorzitter van de AWN Lek- en Merwedestreek dhr. T. Koorevaar.

2.2 Geologie, geomorfologie en bodemopbouw

Het Hof te Souburgh ligt in het westelijk deel van het rivierengebied aan de Alblas.⁴ De Alblas is vermoedelijk ontstaan als een veenontwateringsgeul, die het achtergelegen veengebied ontwaterde en afwaterde op de benedenloop van het Rijnsysteem. De beginfase van de Alblas is niet gedateerd (Berendsen en Stouthamer hebben het rivierengebied in kaart gebracht).⁵ De Alblas doorsnijdt de meandergordel van de eerdere Oud-Alblas. In de meanderbocht ten westen en aan de overkant van het Hof te Souburgh is een opgraving uitgevoerd door het Archeologisch Diensten Centrum (ADC). In dit onderzoek wordt verondersteld dat de eindfasedatering van de Oud-Alblas zou kunnen dienen als beginfasedatering van de Alblas. De begindatering van de Alblas wordt hiermee geplaatst op de overgang van de laat-Romeinse tijd en de Vroege Middeleeuwen.⁶ Het voorkomen van Romeins aardewerk op verschillende plaatsen langs de Alblas ondersteunt deze hypothese.⁷ Dit komt niet overeen met het beeld van Berendsen & Stouthamer die de beginfase pas in de 9^e eeuw na Chr. plaatsen. De eindfase wordt in 1281 geplaatst ten tijde van de omdijking van de Alblasserwaard. Vanuit de Alblas zijn oeverafzettingen neergelegd op het omvangrijke veenpakket in de omgeving. De Alblas is een typisch voorbeeld van een perimariene kreek. Deze kreek ontwaterd het achtergelegen gebied en voert onder invloed van getijdegestuurde stuwingswater aan vanuit de rivier. Op basis van het AHN en de gedetailleerde bodemkaart van de Alblasserwaard mag worden verondersteld dat de kreek zich sterk vertakte in

⁴ Deze inleidende geologische achtergrond is ontleend van het ADC-rapport 519 (De Boer 2006) omtrent de geologische achtergrond over de opgraving van de 'Stenen Kamer' aan de overkant van het plangebied: Van Zijverden en De Boer 2006, 13-17.

⁵ Berendsen en Stouthamer 2001, 187.

⁶ Ibid., 226.

⁷ Van Zijverden en De Boer 2006, 13 (ADC-rapportage).

de achterliggende kom.⁸ Ook na de afdamming zijn tijdens verschillende dijkdoorbraken nog afzettingen in de polder gevormd.

Dankzij de hierboven genoemde opgraving aan de westzijde en de overkant van het Hof te Souburgh is een goed inzicht in de bodemopbouw ontstaan van de stroomgordel/oeverwal van de Alblas. Deze rapportage vermeldt het volgende omtrent de bodemopbouw (dit zal waarschijnlijk overeenkomen met de bodemsituatie in het zuidelijk deel van het plangebied):⁹

De top bestaat uit een 1 m dik pakket kalkloze klei dat onderin zwak tot matig siltig is en bovenin matig tot uiterst siltig. In de top van dit pakket is een vegetatiehorizont waargenomen. Onder deze vrij uniforme bovengrond komen de volgende afzettingen voor: Een pakket kalkrijke zandige klei met een gebande textuur (banden van orde 1 cm) en veel plantenresten. Dit pakket is in boringen aangetroffen tot op 270 cm beneden maaiveld en komt direct langs de oever van de huidige Alblas voor in een zone van circa 50 m breedte. Daarnaast komt in een zone parallel aan de Alblas een pakket matig fijn kalkrijk zand voor met kleilagen. In het westen van het onderzoeksgebied loopt dit pakket door tot aan de oever van de huidige Alblas. De dikte van het pakket varieert. Daarnaast komt een pakket kalkloos veen met kleilagen voor.

Op grotere diepte, op meer dan 10 m-mv, zijn pleistocene rivierafzettingen aanwezig. Buiten het onderzoeksgebied bevinden zich enkele rivierduinen, donken, die als geïsoleerde zandkoppen uit dit landschap oprezen en soms nog steeds als verhogingen in het huidige maaiveld zichtbaar zijn. In Nieuw-Lekkerland, alsook meer naar het oosten langs de Alblas zijn dergelijke verhogingen aanwezig.¹⁰ Daarboven bevindt zich een 4 tot 6 m dik pakket van afwisselend klei- en veenlagen. Het gaat hier om komafzettingen van holocene rivieren.¹¹ De holocene rivieren als de Oude Alblas, de Schoonrewoerdse Stroomgordel en de Papendrechtse Stroomgordel sneden zich hier met een breedte van 80 tot 100 m in. Langs deze rivieren ontstonden oeverwallen waarop men zich kon vestigen. Deze stroomgordels bestaan uit zandige afzettingen die na verlanding en door inklinking van het omringende gebied hoger in het landschap kwamen te liggen. Op dit pakket van de komafzettingen van de holocene rivieren ligt een 3 tot 4 m dikke laag veen die tot vlak onder het maaiveld kan doorlopen. Het onderzoeksgebied valt binnen het zogeheten perimariene landschap. Dit is een gebied waar rivier-afzettingen aan het oppervlak voorkomen, dan wel het gebied waar het Hollandveen aan de oppervlakte voorkomt. Ingeschakeld in de rivierafzettingen (klei en zand) kunnen één of meerdere lagen Hollandveen voorkomen.¹²

De aanwezige grote stroomgordels in de westelijke Alblasserwaard hebben de volgende dateringen tijdens hun actieve fase¹³:

- Alblas:	(1700?) 1200 – 700 BP (tot afdamming)
- Oud-Alblas	2200 – 1700 BP (300 v. Chr. – 350 n. Chr.)
- Papendrechtse Stroomgordel:	2200 - 1700 BP (300 v. Chr. – 350 n. Chr.)
- Schoonrewoerdse Stroomgordel:	4520 - 3700 BP (3.000 - 2.100 v. Chr.)

Tijdens het ADC-onderzoek is ook uitgebreid het AHN beeld (Actueel Hoogtebestand Nederland) geanalyseerd, waarbij de omgeving van de Alblas en tevens het plangebied Hof van Souburgh is meegenomen. De rapportage vermeldt hierover het volgende:¹⁴

Uit het AHN-beeld blijkt duidelijk de ligging van de Alblas, waarbij een kronkelwaard ontbreekt. In de meander oostelijk van het Hof te Souburgh is zichtbaar dat in de binnenbocht een hoge rug aanwezig is, dan een kleine laagte, vervolgens een klein ruggetje en dan de Alblas. Zowel in de binnenbocht als in de buitenbocht zijn duidelijke

⁸ Ibid., 16. Het AHN-beeld kan niet afgebeeld worden, aangezien de rechten in handen zijn van Rijkswaterstaat en aanschaf of tijdelijke bruikleen van de relevante AHN-kaartbladen niet in de opdracht is opgenomen. Analyse heeft plaatsgevonden aan de hand van het AHN-beeld afkomstig uit het ADC-rapport.

⁹ Van Zijverden en De Boer 2006, 13.

¹⁰ Bosch en Kok 1994, 13 (Geologische kaart Gorinchem West).

¹¹ Van Dinter en Laan 1999.

¹² Bosch en Kok 1994, 93.

¹³ Ontleend aan Stouthamer en Berendsen 2001; Alleen begindatering Alblas aan het einde van de Romeinse tijd ontleend aan het onderzoek van het ADC.

¹⁴ Van Zijverden en De Boer 2006, 13-14.

overstromingsafzettingen aanwezig. Op basis van de AHN analyse bleek het niet mogelijk aan te tonen of hier sprake is van crevasse- dan wel overslagafzettingen. Ook de ligging de Oud-Alblas komt goed naar voren in het kaartbeeld. Deze is aan weerszijden geflankeerd door crevasseafzettingen. Deze meandergordel ontbeert eveneens duidelijk kenmerken van een kronkelwaard en ook een restgeul is niet zichtbaar. De laatmiddeleeuwse huisterpen langs de Alblas die aangetekend zijn op de CHS van Zuid-Holland komen op het AHN duidelijk naar voren. De ligging van de grotere landschappelijke eenheden lijkt overeen te komen met de geologische kaart en de paleogeografische kaart.¹⁵ Op details wijken deze kaarten af van het AHN. De kleinere landschappelijke eenheden komen niet op de bestaande kaarten voor. Verschillende krekken en kreekjes zijn op de bodemkaart van de Alblasserwaard aanwezig, echter op het AHN-beel in groter detail.¹⁶

Met betrekking tot het plangebied van het Hof te Souburgh is op het AHN-beeld duidelijk zichtbaar dat in het zuidelijk deel een hoge rug aanwezig is. Daarachter, in het midden en noordelijk deel is vooral een lager gelegen gebied aanwezig. In het noordoosten van het plangebied is nog net een oude stroomrug zichtbaar. Het gaat hier om de Schoonrewoerdse Stroomrug.

2.3 Cultuurhistorische en archeologische waarden

2.3.1 Cultuurhistorische waarden

Historisch landschap

Rond het jaar duizend begon men met het ontginnen van het veengebied in Zuid-Holland, deze ontginningen waren aan het einde van de 13^e eeuw voltooid. Ten behoeve van de afwatering groef men watergangen naar de veenstroompjes. Door inklinking (als gevolg van de ontginning) kwamen steeds meer overstromingen voor. Om het gebied te beschermen werden dijken aangelegd. Hierbij zorgden molens voor de bemaling en werd gebruik gemaakt van sluisjes.¹⁷

De inrichting van de Alblasserwaard wordt volledig bepaald door de waterbeheersing, waarbij de polders de grootste eenheden vormen (en de perceelssloten de kleinste eenheid). De grond is vanaf de ontginningsbasis verdeeld in lange stroken (strookverkaveling).¹⁸ Het verkavelingspatroon van de Polder Souburgh wijkt lichtelijk af van de omringende verkavelingspatronen (bredere kavels), wat mogelijk op een wat hogere ouderdom kan wijzen en in ieder geval op een wat hogere ligging in combinatie met een ander bodemtype.

Het is niet bekend wanneer in de Polder Souburgh voor het eerst windbemaling werd toegepast. In elk geval werd op de proceskaart van 1542 ter plaatse van de huidige molen al een molen aangegeven. Enkele tientallen jaren later, in 1606, verhuurde Anna van Oudheusden als ambachtsvrouw van Alblasserdam aan Gheen Meliszn. het hof Souburgh met de daarbij behorende landen, genaamd de Kleine Nes en de Noord. Aan de verplichtingen die de huurder aanging, behoorde ook het onderhoud van de molen. In 1860 is de molen vervangen door de huidige molen, een stenen grondzeiler (Rijksmonument, nr. 7096). Deze molen raakt in 1945 buiten bedrijf en werd in 1997 onttakeld (de polder wordt nu bemalen door een elektrische pomp op het molenerf).¹⁹ De molen is op het moment in zeer slechte staat. De afwatering van de molen is nog steeds herkenbaar aan een licht kronkelende structuur door de polder. Niet uitgesloten kan worden dat deze teruggaat op een natuurlijke meander in het (Oud-) Alblassyteem.

¹⁵ Bosch & Kok 1994; Berendsen & Stouthamer 2001.

¹⁶ Van der Linde 1954.

¹⁷ www.geschiedenisvanzuidholland.nl.

¹⁸ CHS Zuid-Holland.

¹⁹ www.molendatabase.nl.

Fig. 1: De vervallen poldermolen in Polder Souburgh
(foto: Vestigia).

Bewoningsgeschiedenis van Hof Souburgh

Het Hof te Souburgh (kasteel/hofstad) zelf was rond 1280 in handen van de baljuw van Zuid-Holland, ridder Nicolaas van Subburgh (Souburgh). Hij kocht hier in 1280 landerijen aan en werd in datzelfde jaar ambachtsheer van de ambachtsheerlijkheid Alblas, in leen van Teylingen.²⁰ Op een locatie aan de Kleine Nes heeft hij het 'Hof te Souburgh' gebouwd. Wanneer het kasteel precies werd gebouwd is niet bekend, maar de datering van het gevonden aardewerk plaatst dit rond 1300. Omstreeks dit tijdstip is ook de dam in de Alblas gelegd. De naam 'Nes' geeft aan dat het gebied een relatief hoge ligging had langs de rivier. Een opvallend gegeven is dat het kasteel op een strategische zichtlocatie was gelegen ten opzichte van het bewoningslint van de nederzetting Oud-Alblas. Deze lintbebouwing is gelegen aan de overzijde van de rivier langs een gegraven waterloop die de meanderende rivier ter plekke afsnijdt. Op het AHN-beeld zijn deze verhoogde woonplaatsen goed zichtbaar.

Wanneer de sloop van het bouwwerk heeft plaatsgevonden, kan slechts bij benadering worden vastgesteld. In ieder geval is de bebouwing reeds in 1654 geslecht; in een archiefstuk uit dat jaar worden alleen nog de fundamenteën genoemd. Waarschijnlijk is het bouwwerk eerder gesloopt, omdat in een akte uit 1410 namelijk nog slechts melding gemaakt wordt van "die Cleine Nesse mitter hofstadt". Dit wijst er op dat het kasteel zelf mogelijk al in het begin van de 15^e eeuw is gesloopt. Nu herinnert alleen de rechthoekige omgrachting van het voormalige kasteel, nog duidelijk zichtbaar in het huidige landschap, hieraan. Binnen de omgrachting zijn direct aan het maaiveld de restanten van muurwerk herkenbaar, met op de zuidwesthoek in ieder geval een uitspringende toren. De ingang met brug heeft op een zeker moment waarschijnlijk aan de (noord-)oostzijde gelegen, waar een voorburcht kan worden vermoed. Het omgrachte terrein is een wettelijk beschermd archeologisch monument.

²⁰ www.kastelenhollandzeeland.nl. De informatie op deze website is ontleend aan Stöver 2000: *Kastelen en buitenplaatsen in Zuid-Holland*, Project van Erfgoedhuis Zuid-Holland i.s.m. Walburg Pers.

De opvolger van het Hof te Souburgh kan waarschijnlijk aan de westzijde en overkant van de Alblas geplaatst worden. Bij het eerder genoemde ADC onderzoek aan de Lange Steeg langs de Alblas werd namelijk een omgracht terrein onderzocht dat rond de 14^e eeuw is aangelegd. Op deze opgravingslocatie zijn bakstenen gevonden die afkomstig zijn van het Hof te Souburgh.²¹ De omvang van het terrein bood genoeg ruimte om een adellijke hofstede te huisvesten. Alleen aan de noordwestzijde van het terrein was, gezien de concentratie baksteen in de grachten, een bakstenen gebouw gelegen. Er wordt vanuit gegaan dat hier sprake was van het Stenen Kamertype. In de periode van circa 1346-1386 waren de Heren van Arkel eigenaar van het ambacht Alblas en één van deze heren was mogelijk de bouwheer van deze Stenen Kamer. Zij hebben waarschijnlijk het beheer aan bijvoorbeeld een leenman of schout overgelaten en zullen slechts incidenteel (voor de jacht?) een bezoek hebben gebracht. In 1369 wordt een afwateringskanaal gegraven van Alblaserdam naar de Kinderdijk. Dit nieuwe afwateringskanaal werd het 'Nieuwe Waterschap' genoemd. De Stenen Kamer ligt in het verlengde van dit kanaal en zal wellicht als richt- of vertrekpunt hebben gefungeerd bij de aanleg van het kanaal. Het complex was hierdoor ideaal gelegen voor de heffing van tolgeden. Daarbij komt dat in de Middeleeuwen het bestuur van de gemeenschap parallel liep aan het waterstaatkundige bestuur.²²

Vóór 1733 (het is niet bekend wanneer precies) werd ten oosten van het voormalige Hof te Souburgh, op een duidelijk zichtbare hoogte in het landschap, een buitenplaats aangelegd. Die verhoging zou de voormalige voorburch van het kasteel kunnen zijn geweest, waar in de 15^e eeuw mogelijk ook al een hofstede heeft gestaan. Deze 18^e eeuwse buitenplaats bestond uit een herenhuis, koetshuis, boerenwoning, boomgaard, tuinen, lanen en een plantage (zie afbeelding 4b – kadastrale minuut). Het terrein was toegankelijk via een westelijk en oostelijk gelegen pad voorzien van toegangshekken, waarvan het oostelijke hek bewaard is gebleven en gerestaureerd is (de resterende hekpijlers hebben geprofileerde natuurstenen bekroningen in Lodewijk-XIV-stijl).²³ Beide paden zijn nog duidelijk zichtbaar in het landschap (het oostelijke pad is niet meer in gebruik). Het herenhuis werd gesloopt in 1856 en in 1857 vervangen door de huidige Herenboerderij Souburgh, gericht naar de rivier en aangelegd met een parkachtige voortuin met een vijver en enkele oude bomen. In 1941 brandde de stal af en werd weer opnieuw opgebouwd op de oude funderingen en volgens de oude bouwmassa, in traditionalistische trant. Het 19^e eeuwse voorname voorhuis is vormgegeven in Eclectische stijl. In het derde kwart van de 19^e eeuw werd ten zuidwesten van de boerderij, haaks op de rivier en met de kopse voorgevel naar het oosten gericht, de appelschuur gebouwd (in traditioneel ambachtelijke stijl). Deze werd gebruikt als wagenstalling, dienstwoning en droogzolder voor appels. Zie bijlage I voor een gedetailleerde architectonische beschrijving van de boerderij, het hek en de appelschuur (uittreksel Objecten Data Bank – Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, april 2009).

Aan de hand van historische kaartmateriaal²⁴ kan de ontwikkeling van de 18^e eeuwse buitenplaats tot de huidige boerderij gevolgd worden. De Kadastrale Minuut (1811-1832), met bijbehorende aanwijzende tafel, geeft een gedetailleerd beeld van de situatie in het begin van de 19^e eeuw. Het betreft dan de 18^e eeuwse buitenplaats. De bebouwing is geconcentreerd rondom de locatie van de huidige boerderij, de lusvormige oprijlaan is nog niet zichtbaar. Daarnaast staat er in deze periode bebouwing aangegeven op de plaats waar later de appelschuur (derde kwart 19^e eeuw) wordt gebouwd. Verder staat er een schuur binnen het omgrachte (driehoekvormige) gebied ten

²¹ De Boer 2006, 91-92.

²² Ibid. 2006, 93.

²³ Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

²⁴ Zie Hoofdstuk 5 Geraadpleegde literatuur, digitale bronnen en atlanten.

oosten van de bebouwing (op de kadastrale minuut aangegeven als 'boschhakhout'). Aan de oostzijde (bij de hoek in de toegangsweg) is nog geen bebouwing aan het begin van de 19^e eeuw. Het gebied bestaat uit 'tuin', 'boschhakhout' en 'boomgaard'. De Chromotopografische Kaart (1:25.000) geeft een beeld van de situatie rond 1900 (kaartblad 525 – Alblasterdam, verkend in 1874, herzien in 1889, gedeeltelijk herzien in 1905 en uitgegeven in 1911). Op deze kaart staat inmiddels bebouwing aangegeven bij de hoek in de (oostelijke) toegangsweg. Dat betekent dat deze bebouwing (landarbeiderswoningen²⁵) dateert uit eind van de 19^e eeuw. Deze woningen stammen uit dezelfde periode als de appelschuur en behoorden bij de 19e eeuwse herenboerderij.

Fig. 2: De vervallen landarbeiderswoningen, aan de oostzijde van het plangebied (foto: Vestigia).

Waardering

De boerderij, de hekpijlers, de appelschuur en het kasteleiland zijn beschermde Rijksmonumenten en worden door de Rijksdienst van het Cultureel Erfgoed als één complex gezien. De drie elementen zijn beschermd op basis van hun redengevende omschrijving, zoals opgenomen in de monumenten registratie van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.²⁶ Dat betekent dat puur de gebouwde onderdelen wettelijk beschermd zijn. Uiteraard is de (historische) relatie met de omgeving (het complex betreft de gronden van oude heerlijkheid Souburgh) van groot belang. Het Hof Souburgh is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische waarde als voorbeeld van een complex dat in aanleg teruggaat tot in de 13^e eeuw, zich in de 18^e eeuw tot buitenplaats ontwikkelde en vervolgens weer een agrarische functie kreeg. Daarnaast is het complex stedenbouwkundig van belang als ensemble van ruimtelijk en functioneel gerelateerde objecten in combinatie met een parkachtig aangelegde voortuin. Het complex is beeldbepalend gelegen aan de Alblas (aldus de redengevende omschrijving van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed).

Van de restanten van de 18^e eeuwse buitenplaats zijn alleen de hekpijlers beschermd. Andere nog zichtbare elementen/structuren zijn de toegangswegen (aan weerszijden van de Polder Souburgh), en de omgrachting van het (driehoekvormige) gebied in de zuidoostpunt van de polder.

²⁵ www.kastelenhollandzeeland.nl. De informatie op deze website is ontleend aan Stöver 2000: *Kastelen en buitenplaatsen in Zuid-Holland*, Project van Erfgoedhuis Zuid-Holland i.s.m. Walburg Pers.

²⁶ Mw. S. Ristjouw, Medewerker register rijksmonumenten - RCE

Van de 19^e eeuwse herenboerderij zijn de boerderij zelf en de appelschuur beschermd. De boerderij is van algemeen belang vanwege de architectuurhistorische waarde (Eclectische bouwstijl), de rijke detaillering, de gaafheid van het exterieur van het woonhuis. Daarnaast is de appelschuur een typologisch zeldzaam object en gebouwd in Traditioneel Ambachtelijke stijl. De stal (uit 1941) heeft een bijzondere spantconstructie (schenkelspanen van het type Voorne Putten).

Naast het ensemble van Hof Souburgh, is ook de 19^e eeuwse poldermolen een beschermd Rijksmonument (zie bijlage 1 en afbeelding 5). Het gaat hier om een historische molenplaats. Vóór 1542 stond hier al een molen, die zorgde voor de bemaling van polder Souburgh. De huidige molen, een ronde stenen molen, dateert uit 1860 en is op het moment niet in gebruik en in zeer slechte staat.

Naast de Rijksbeschermden objecten, bevinden zich nog een aantal, niet gewaardeerde, cultuurhistorische elementen in het plangebied, die gerelateerd zijn aan het Hof Souburgh. Deze elementen dragen, in de context van het Hof Souburgh, bij aan de beeldbepaling. Het gaat hierbij om de toegangswegen, de boomgaard, de tuin en de landarbeiderswoningen.

Tabel 1: nog aanwezige cultuurhistorische elementen hof Souburgh

Nr	Element	Fase	Beschermd	Voorganger	Opmerking
1	Omgracht terrein	Middeleeuws kasteel	Ja	Nee	
2	Hekpijlers	18 ^e eeuwse buitenplaats	Ja	Waarschijnlijk niet	Alleen de oostelijke hekpijlers
3	Toegangswegen	18 ^e eeuwse buitenplaats	Nee	Onbekend	Alleen de westelijk nog in gebruik, oostelijke wel duidelijk zichtbaar
4	Omgrachting 'hakhout'	18 ^e eeuwse buitenplaats	Nee	Waarschijnlijk niet	
5	Molen Souburgh	19 ^e eeuwse herenboerderij	Ja	Ja, bestond al in 1542	
6	Boerderij	19 ^e eeuwse herenboerderij	Ja	Hofstede en later 18 ^e eeuwse buitenplaats	Stal 20 ^e eeuws
7	Appelschuur	19 ^e eeuwse herenboerderij	Ja	Ja, zie kadastrale minuut	
8	Lusvormige oprijlaan	19 ^e eeuwse herenboerderij	Nee	Nee	Deels nog aanwezig
9	Landarbeiderswoningen	19 ^e eeuwse herenboerderij	Nee	Nee	Zeer vervallen staat
10	Voortuin	19 ^e eeuwse herenboerderij	Nee	'Boschhakhout'	

In de buurt van Hof Souburgh zijn slechts enkele kastelen/hofsteden bekend (*Huis te Merwede* bij Dordrecht, *Huys te Woude* bij Ridderkerk en *Develstein* bij Zwijndrecht) en meerdere buitenplaatsen, hoewel op enige afstand van Hof Souburgh. In eerste instantie werden de meeste kastelen op de strandwallen gebouwd, daarnaast op de oevers van de Oude Rijn en de Maas en in het Maasmondgebied. De latere buitenplaatsen werden ook op de strandwallen aangelegd en verder op de oeverwallen (stroomruggen) van diverse rivieren en op donken. *Huys Ten Donck* (bij Ridderkerk) is een voorbeeld van een buitenplaats op een donk.

Huis te Merwede (bij Dordrecht) was een kasteel/hofstede van de heren van der Merwede, gelegen aan de Merwede.²⁷ Het Huis te Merwede werd in 1275-1300 gebouwd als ridderhofstad en deel verst in 1418. Tijdens de St. Elizabethvloed van 1421 overstroomde het terrein en werd definitief verlaten. De afmetingen zijn gelijk aan de afmetingen van het Hof Souburgh (2^e fase rond 1350: 35

²⁷ Website Gemeente Dordrecht Bureau Monumentenzorg en Archeologie (<http://cms.dordrecht.nl/dordt?waxtrapp=rhqb0DsHaKnPvBYNPH>).

m²). Vanwege het ontstaan van de Biesbosch door de overstromingen kon het Huis te Merwede zich niet ontwikkelen tot buitenplaats.²⁸

Huys te Woude (bij Ridderkerk), in bezit van de adellijke familie Van Woude, werd vanaf 1372 gebouwd. Het kasteelterrein is archeologisch onderzocht, waarbij restanten van de muren van het kasteel (15 bij 20 meter) en de gracht werden gevonden. *Develstein* (bij Zwijndrecht) werd door Willem van Duivenvoorde in 1332 gesticht. Het kasteel werd in 1572 door de Spanjaarden verwoest en vanaf 1594 werd het tot buitenplaats verbouwd. In de buurt van Develstein lag *Meerdervoort*, waarschijnlijk een versterkte hoeve uit ca. 1332, die in 1625 werd verbouwd tot buitenplaats. Rondom Dordrecht zijn veel buitenplaatsen te vinden: Merwestein, Rozenhof, Weizigt, Crabbehoff, dordwijk, Dubbelsteyn, Eykendonck, Gravenstein, Louterbloemen, Haaswijk en Wielborg.²⁹ Deze dateren alleen uit de 17^e tot 19^e eeuw en kennen geen oudere (middeleeuwse) voorgangers, zoals het Hof Souburgh wel heeft.³⁰

2.3.2 Archeologie

Eerste bewoning

De oudste sporen van bewoning in de omgeving zijn afkomstig van de verder zuidelijk gelegen Papendrechtse Stroomrug en stammen uit de Midden-IJzertijd (500-250 v. Chr.).³¹ Op de Stroomrug van de Oude Alblas is uit deze periode nog een maalsteen gevonden van het type Napoleonsohoe (Midden tot Late IJzertijd: waarneming 7968). In potentie zou de bij het plangebied gelegen Schoonrewoerdse Stroomgordel nog een veel oudere bewoning kunnen herbergen, aangezien deze rivier reeds rond 2000 v. Chr. verzandde. De rivier zelf is nog een stuk ouder en stamt uit het vroege Subboreaal van ongeveer 5.000 jaar geleden. Een stuk verder naar het oosten, tussen Molenaarsgraaf en Noordeloos, zijn dan ook op de stroomrug nederzettingen bekend die teruggaan tot de Vroege Bronstijd.³² Een stroompje voerde toen ter hoogte van Molenaarsgraaf nog water door het midden van de stroomrug.³³ Langs de Alblas en een stuk oostelijk gelegen van het plangebied is tevens een donk (laat pleistocene rivierduin) gelegen. Deze donken waren in de prehistorie aantrekkelijke vestigingsplaatsen (al vanaf het Mesolithicum), totdat ze overgroeid werden met veen. Hier heeft echter nooit onderzoek plaatsgevonden (waarneming 408446).

In de Romeinse tijd zijn meer bewoningsgegevens bekend (in de buurt van het onderzoeksgebied waarneming 7965: Romeins aardewerk), evenals voor de periodes van de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. Hieronder zal aan de hand van archeologische waarden en verwachtingen nader ingegaan worden op de bewoning van de Romeinse tijd tot en met de Late Middeleeuwen.

Archeologische waarden en verwachtingen

Voor archeologische gegevens worden de Archeologische Waarden Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) van de Provincie Zuid-Holland en de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW-kaart) geraadpleegd. De CHS-Zuid-Holland is vigerend als archeologische

²⁸ Informatie afkomstig van mevr. J. Hoevenberg, senior archeoloog Beleid & Advies van de Gemeente Dordrecht, zoals genoemd in de toetsing en advies van het onderhavige rapport.

²⁹ Stöver 2000.

³⁰ Informatie afkomstig van Hoevenberg, senior archeoloog van de Gemeente Dordrecht uit de toetsing van het rapport.

³¹ Dijkstra et al. 1999; Archeologie in de Betuweroute: Papendrechtse Stroomrug; tegen de A15 in het kader van de aanleg van de Betuweroute.

³² Louwe Kooijmans 1974, 81, 92, 97.

³³ Bosch en Kok 1994, 118.

waarden- en verwachtingenkaart voor de provincie. Aangezien de CHS en de IKAW op enkele punten afwijken, worden beide kaarten geraadpleegd. De kaarten geven aan hoe groot de verwachting is dat in een gebied archeologische waarden worden aangetroffen. De 'trekkans' is gebaseerd op geologische en bodemkundige gegevens. Hierop zijn de archeologische monumenten en waarnemingen aangegeven, zoals die vermeld staan in het Archeologisch Informatiesysteem (Archis). Archeologische monumenten zijn terreinen met een (zeer hoge) archeologische waarde, die ofwel fysiek (wettelijk en juridisch) beschermd worden, ofwel een planologische bescherming hebben, waarbij in het bestemmingsplan voorschriften voor het gebruik zijn opgenomen (aanlegvergunning). Archeologische waarnemingen zijn meldingen van archeologische vondsten en/of sporen van bijvoorbeeld nederzettingen, grafvelden, akkersystemen, heiligdommen enz., die niet nader onderzocht en gewaardeerd zijn.

In het plangebied zijn twee beschermde archeologische monumenten aanwezig. Aan de zuidzijde van het terrein zijn de overblijfselen van Kasteel Souburgh (AMK-nr. 72) gesitueerd en aan de noordzijde bevinden zich de resten van een middeleeuwse huisterp (AMK-nr. 161). Deze genieten een wettelijk beschermde status. Aan de noordzijde is eveneens een terrein van hoge archeologische waarde aanwezig (wettelijk niet beschermd) dat gelegen is op de Schoonrewoerdse stroomgordel (AMK-nr. 10.465). Aan de hand van de waarnemingen en onderzoeken uitgevoerd op deze terreinen worden ze in de volgende paragraaf nader besproken.

Op de CHS-Zuid-Holland is rond het kasteelterrein een zone zonder specifieke archeologische verwachting en in het noordelijke gedeelte een zone met een gematigde verwachting aangegeven. In de noordoostelijke hoek wordt een oude in de ondergrond aanwezige stroomgordel aangesneden, de Schoonrewoerdse Stroomgordel, waarvoor een hoge archeologische verwachting geldt. Opvallend is dat het zuidelijk deel van het plangebied een archeologische verwachting ontbeert. Navraag bij de gemeente in de persoon van dhr. M. van der Graaf leert dat dit zuidelijke deel en de gebieden direct langs de Alblas nooit gekarteerd zouden zijn. Bij raadpleging van de IKAW blijkt dat een lage archeologische verwachting aan dit deel van het onderzoeksgebied toegeschreven is. Dit is gebaseerd op basis van de grondwatertrap en de bodemgesteldheid. Hierop zijn de archeologische waarden geplot, waardoor ook in gebieden met een lage archeologische verwachting belangrijke waarden aanwezig kunnen zijn. Dit is bijvoorbeeld het geval in de meanderbocht westelijk van het plangebied.

Het middendeel van het plangebied heeft volgens de IKAW een hoge archeologische verwachting, in tegenstelling tot de CHS-Zuid Holland. Bij de IKAW lijkt dit ingegeven te zijn door de hier mogelijk aanwezige loop van de Schoonrewoerdse Stroomrug, zoals deze op de geologische kaart van Gorinchem West (38 W) is aangegeven.³⁴ Op de latere kaart van Stouthamer en Berendsen is de Schoonrewoerdse Stroomrug echter niet doorgetrokken tot in het plangebied.³⁵ Op het AHN-beeld, gepubliceerd door het ADC bij het onderzoek aan de overkant van de Alblas, ontbreekt eveneens deze loop.³⁶

Voor het vormen van een goed waardeoordeel van de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied is het van belang om bij de beschrijving van de monumenten, onderzoeken en

³⁴ Bosch en Kok 1994.

³⁵ Berendsen en Stouthamer 2001.

³⁶ Van Zijverden en De Boer 2006, 15.

waarnemingen/vondsten naast de bevindingen in het onderzoeksgebied ook de directe omgeving te betrekken. Dit komt hieronder aan de orde.

Onderzoeken en waarnemingen in het plangebied

Aan het begin van de jaren '70 van de vorige eeuw is door toenmalige scholieren een klein archeologisch onderzoek naar de fundamenteën van de hoofdburcht van het Hof Souburgh verricht (AMK-terrein 72).³⁷ Bij het ploegen van het terrein werden namelijk op een diepte van 30 tot 40 cm onder het maaiveld funderingen aangetroffen waarop in 1971 de funderingsresten van het slot werden blootgelegd.³⁸ Het gaat hierbij om een vierkant kasteel met daar omheen een 3 m brede gracht. Uit het AHN-beeld komt naar voren dat deze gracht oorspronkelijk breder was. De opgravers constateerden dat de muren een lengte van 37,5 m en een breedte van tussen de 1,20 en 2 m hadden. Het aangetroffen baksteenformaat was 27 x 13 x 6 cm. Zij vermoedden bovendien dat de hoofdboort aan de noordzijde was gesitueerd. Het onderzoek heeft tevens uitgewezen dat zich in de zuidwesthoek van de burcht een licht uitspringende vierkante hoektoren van circa 5 x 5 m heeft bevonden. Aan de zuidoosthoek kan mogelijk ook een vierkante toren worden aangewezen, maar deze springt niet duidelijk uit.³⁹ Later is er hier, ter plekke van de huidige monumentale boerderij, sprake van een hofstad. Op luchtfoto's is een weg te zien en zou de voorburcht van het kasteel ontdekt zijn.⁴⁰

---

³⁷ Waarnemingsnummer 24.981.

³⁸ Ontleend aan ARCHIS.

³⁹ De Boer 2006, 91.

⁴⁰ Ontleend aan ARCHIS.

Fig. 3: Fundering van de zuidwestelijke toren tijdens de opgraving, gezien naar het noordoosten (foto: collectie P. Alders: uit: De Boer 2006).

In 1996 heeft RAAP op het kasteelterrein boringen gezet. Doel van het onderzoek was inzicht te krijgen in de effecten van grondwaterpeilverlaging. Het hoogheemraadschap Alblasserwaard en Vijfheerenlanden is namelijk van plan de peilbesluiten van de Alblasserwaard te herzien. Het terrein bleek bedekt te zijn met een dikke laag puin, die doorging tot een diepte van 1,30 m onder maaiveld. Omdat de oxidatie-reductie grens zich onder de vondstlaag bevindt, zullen organische materialen alleen in de grachten en andere diepe grondsporen bewaard gebleven zijn (waarneming 44567).⁴¹

Bij de bouw van het burchtterrein valt het aan te nemen dat in de directe nabijheid een tijdelijke steenoven voor het vervaardigen van de bakstenen aangelegd is.⁴²

De huidige monumentale boerderij is op een duidelijke verhoging gelegen, waarbij de mogelijkheid bestaat dat het hier om een terp uit de Late Middeleeuwen gaat (waarneming 35489). Waarschijnlijk betreft het in dat geval de voorburcht van het kasteel. In het kader van de Actualisering Archeologische Monumentenkaart Zuid-Holland 2004-2006 is dit terrein nader geëvalueerd.⁴³ Op deze locatie heeft nooit archeologisch onderzoek plaatsgevonden, waardoor actualisatie besloten is om het terrein niet op de AMK (archeologische monumentenkaart) te plaatsen. Dit is een algemene procedure die verder niets zegt over de potentie van een gebied. Onverlet geeft de duidelijke verhoging dan ook wel degelijk een indicatie voor de aanwezigheid van een voorburcht ter plekke van de huidige monumentale boerderij. De grond direct rond de boerderij behoudt hierdoor een hoge archeologische potentie.

⁴¹ Ontleend aan ARCHIS.

⁴² Bij Wijk bij Duurstede is bijvoorbeeld een bakstenen oven gevonden, puur voor de productie van de bakstenen ten behoeve van de bouw van het kasteel. Opmerking Hoevenberg in het toetsingsrapport: 'De eeuwenlange aanwezigheid van een schuur (later appelschuur) kan mogelijk op een ouder gebouw wijzen.'

⁴³ Bureauonderzoek door Hazenberg Archeologie Leiden bv.

Dit zuidelijk deel van het plangebied was vanaf de Late Middeleeuwen in ieder geval een bewoningsplek met het kasteel van Souburgh als meest in het oogspringende fenomeen. Oudere resten zijn niet bekend. Professor L.P. Louwe Kooijmans maakt in zijn proefschrift over de Ablasserwaard wel nog melding van een niet betrouwbare datering in de Romeinse tijd voor dit zuiddeel.⁴⁴ Op grond van de bodemkundige situatie en het beeld dat ontstaat uit de archeologische waarnemingen in de directe omgeving (zie onder) kan Romeinse bewoning ook in het zuidelijk deel van het plangebied niet geheel worden uitgesloten.

Bij de veldinspectie is gelet op archeologische indicatoren (scherven etc.) in molshopen, slootkanten en kleine ontsluitingen. Op het kasteleiland ligt veel baksteen en middeleeuws scherfmateriaal aan het oppervlak. Buiten het eiland zijn geen vondsten herkend ouder dan de 19^e eeuw.

Fig. 4: Huidige situatie van de verhoging waarop de boerderij is gebouwd en dat het voormalige buitenverblijf betrof.

Aan de noordzijde van het plangebied is een huisterp uit de Vroege Middeleeuwen aanwezig (AMK-terrein 161). Deze huisterp maakt onderdeel uit van een serie van vijf huisterpen zichtbaar aan de hand van een aantal kleine verhogingen. De archeologische sporen bevinden zich direct onder de bouwvoor. Op dit terrein zijn veel oppervlaktevondsten gedaan van vroegmiddeleeuws aardewerk.⁴⁵

In het noordoosten van het plangebied is het AMK-terrein aanwezig dat op de Schoonrewoerdse Stroomgordel stroomrug is gesitueerd. Op het terrein is zowel Romeins aardewerk als vroeg- tot laatmiddeleeuws aardewerk gevonden (waarneming 24.946). Uitgevoerd booronderzoek in het kader van de herwaardering van de AMK-terreinen wees uit dat het terrein niet als een AMK-terrein aangewezen kan worden. Toch is besloten het terrein vooralsnog niet af te voeren van de AMK-lijst (onderzoeksnummer 27.569). Beide AMK-terrein hebben sterk onderhevig aan moderne ploegactiviteiten en zijn inmiddels vrijwel geheel geëgaliseerd.

⁴⁴ Louwe Kooijmans 1974, 80-81; fig. 18.

⁴⁵ Informatie afkomstig uit Archis LiveLink.

Voor de aanleg van een rioolpersleiding is een bureau- en booronderzoek uitgevoerd dat ook betrekking heeft op de westelijke zijde van het plangebied. Het onderzoeksgebied betreft een trace beginnend bij: 106.169/430.474 en eindigend bij 109.936/433.254. De deelgebieden 4 en 5 (parallel aan de Heiweg) zijn niet onderzocht, omdat de bodem hier reeds eerder verstoord was. De ligging van het trace is niet exact weergegeven. In de boringen werden geen vegetatieniveaus of bewoningslagen vastgesteld. Het weinige vondstmateriaal werd bovendien aan of direct onder het oppervlak aangetroffen. Daarop is besloten om geen vervolgonderzoek aan te bevelen (onderzoeksnummer 5633).⁴⁶

Onderzoeken en waarnemingen in de ruimere omgeving

In de bocht van de meanderende Alblas, aan de overkant van de Alblas en ten westen van het plangebied, is in het gebied zonder een specifieke archeologische verwachting (volgens de CHS-Zuid-Holland) een AMK-terrein van hoge archeologische waarde aanwezig met bewoningssporen uit de Romeinse en middeleeuwse periode (AMK-terrein 6455). De volgende omschrijving is afkomstig van Livelink, dat ontleend is van een overzichtsartikel uit de Westerheem (uitgave van de AWN) en een opgravingsverslag uit het jaarverslag van de ROB (huidige RCE) uit 1973⁴⁷:

In een klein proefputje van ca. 80 bij 100 cm werden oppervlaktevondsten gedaan, alsmede een Romeins bewoningsniveau gevonden vanaf 60 cm-mv. De ligging van de vindplaats wordt geschat tussen de stroomrug en het bijkreekje met een oppervlakte van ca. 1800 m². In 1973 werd er opgegraven door de ROB (huidige RACM). Onduidelijk is of bij de opgraving van deze inheems-Romeinse nederzetting ook huisplattegronden gevonden zijn. Wel is er sprake van enkele graanschuren ('enige rijen palen van minstens drie graanopslagplaatsen') en de datering is gehouden op de Midden-Romeinse tijd, ofschoon dit niet met zekerheid vaststaat. Tijdens het onderzoek werd in de kreek van de restgeul waaraan de nederzetting gelegen was een deel van een boomstamkano gevonden. Na verlanding leverde dit de zogenaamde Papendrechtse stroomrug op. Zowel onder als boven de kano werd Romeins importaadewerk aangetroffen. Vondsten van deze opgraving bestaan uit enkele honderden stukken aardewerk, enkele honderden fragmenten bot en verder diverse bijzondere vondsten als een munt, slingerkogels, fragmenten glas, brons, ijzer, dakpan, natuursteen en huttenleem. Ter nadere bestudering van het verlandingsproces werd een intensief booronderzoek uitgevoerd door de Rijksgeologische Dienst (A. Verbraeck).

Uit de recente opgravingen direct ten zuiden van dit AMK-terrein komt naar voren dat hier bewoning aanwezig is in de Romeinse tijd, en vooral in de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd (onderzoek enerzijds uitgevoerd door ArcheoMedia b.v. en anderzijds ADC). Het onderzoek uitgevoerd door het ADC betreft de eerder genoemde Stenen Kamer (onderzoeksmelding 9.879). Uit het booronderzoek van ArcheoMedia blijkt eveneens dat hier vooral nederzettingmateriaal uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd aanwezig is.⁴⁸ Het ADC onderzoek bracht naast de Stenen Kamer een agrarische nederzetting uit de periode 1200-1300 aan het licht. Op het moment dat de dam in de Alblas is gelegd in de 13^e eeuw lijkt hier de bewoningsintensiteit af te nemen. Omstreeks dat moment wordt ook het ambachtsheerlijk kasteel Hof te Souburgh opgetrokken.

Zuidelijk van de Alblas op de verlandde stroomgordel van de Oud-Albas zijn twee AMK-terreinen aanwezig: AMK-terrein 773 en 776). AMK-terrein 773 heeft bewoningssporen uit de Romeinse tijd en de Middeleeuwen opgeleverd. Uit een eerder onderzoek naar de nederzettingen op de Alblasserdamse stroomrug is gebleken dat de (rest)geul in de Romeinse tijd nog actief was. De

⁴⁶ Hoevenberg, J., J.J. van Suijlekom en S. van der Loo, 2004: Alblasserwaard-Leidingtrace. Archeologisch vooronderzoek. BILAN-rapport 2004/11.

⁴⁷ Van den Beemt 1967; De Haan en Sarfatij 1973, 13-14.

⁴⁸ Uit een waarneming uit 1970 bleek al dat ook op deze locaties ten zuiden van het AMK-terrein Romeins en middeleeuws materiaal aanwezig was (waarneming 24.974).

woonplaatsen langs deze geul worden verlaten aan het begin van de transgressiefase die aan het einde van de Romeinse tijd inzet. Tengevolge van deze vernatting heeft er vermoedelijk kort nadat de woonplaatsen zijn verlaten, erosie plaatsgevonden en is vervolgens een pakket sediment afgezet. Aangenomen mag worden dat het doorgaans ontbreken van de (bij de bewoning behorende) cultuurlaag eveneens het gevolg is van deze omstandigheden. RAAP heeft hier in 1996 een booronderzoek uitgevoerd, waaruit blijkt dat door de vernatting de vindplaats verspoeld en afgedekt is. Bij de aanleg van een proefput in 1967 werden naast aardewerk, dierlijk botmateriaal en dakpannen ook houten balkjes gevonden, met een dikte van ongeveer 8 cm, met daartussen aardewerkscherven. Mogelijk gaat het hier om een Romeinse weg. Het middeleeuwse materiaal zou te maken hebben met een latere ingraving..⁴⁹

Het AMK-terrein 776 bevindt zich op dezelfde oude stroomrug van de Oud-Alblas en betreft eveneens een Romeinse vindplaats. Net als de andere Romeinse woonplaatsen is door latere erosie geen oppervlak/cultuurlaag meer aanwezig. In 1954 werden tijdens een veldkartering aardewerkfragmenten uit de Romeinse tijd en Middeleeuwen (12e-15e eeuw) gevonden in grond die was afgegraven en elders opgeworpen ten behoeve van wegwerkzaamheden. Het was bekend waar de grond vandaan kwam en de vindplaats is op grond hiervan geïnterpreteerd als een Romeinse burgerlijke nederzetting. In 1971 vindt G. van den Beemt (AWN, afdeling Lek en Merwestreek) een klein ongestoord gedeelte van de nederzetting in het zuidelijke deel van het perceel. In 1996 heeft RAAP een booronderzoek uitgevoerd, waarbij geen archeologische indicatoren zijn gevonden, evenals een negatief resultaat in 2005.

Ten oosten van het plangebied, aan de overzijde van de Alblas, zijn nog een behoorlijk aantal waarnemingen gelegen. Deze betreffen allen waarnemingen van laatmiddeleeuws aardewerk (voornamelijk 12^e/13^e eeuw, maar mogelijk nog wat vroeger) en/of mogelijke huisterpen.⁵⁰ De eerste nederzettingfase langs de Alblas zou vanaf de 11^e eeuw aangevangen hebben (waarneming 27795). De mogelijke huisterpen zijn in het kader van de Actualisering Archeologische Monumentenkaart Zuid-Holland 2004-2006 allen van de AMK afgevoerd met als reden dat er nooit door middel van gedegen archeologisch onderzoek is vastgesteld dat het hier daadwerkelijk om bewoning gaat (bijvoorbeeld de waarnemingen 408447 en 24954).

Bij graafwerk in het kader van een nieuwe uitwatering op de Alblas werden vondsten gedaan langs de nieuw gegraven vliet naast de oudere vliet die oorspronkelijk tot 1597 als zodanig heeft gediend. Hierlangs hebben één of mogelijk meerder molens gestaan (waarneming 16907).

Het weinige verdere onderzoek in de omgeving heeft geen nieuwe vindplaatsen opgeleverd.

Hieronder volgen nog enkele negatieve onderzoeksresultaten (ontleend aan ARCHIS):

- Onderzoeksnr. 32.105: Er zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden aangetroffen. Verder onderzoek wordt niet aanbevolen. Onderzoek J&B in 2008.

Van een diepte van 6,10 m - NAP (5 m - mv) tot circa 2,10 m - mv is sprake van een gelaagd pakket van afwisselend venige klei en kleig veen. Hier bovenop bevindt zich een maximaal 0,65 m dik pakket grijsbruine klei, die op zijn beurt wordt afgedekt door een

⁴⁹

⁵⁰ In één waarneming wordt melding gemaakt van Romeins en Badorf aardewerk. In ARCHIS wordt de determinatie echter ernstig in twiifel getrokken (waarneming 24973). Wel is hier ook aannemelijk Pingsdorf en Kogelpot-aardewerk gevonden.

verrommelde bouwvoor met een dikte van maximaal 0,55 m. Aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden zijn niet aangetroffen.

- Onderzoeksnr. 27.892: BAAC: ivm venige ondergrond en verstoorde bovengrond is geen vervolgonderzoek noodzakelijk. zie BAAC-rapport V08.0096.
- Onderzoeksnr. 5.194: ArcheoMedia: ligt op stroomgordels. Geen reden tot vervolgonderzoek. Kloosterman, A.H., 2003: Verkennend archeologisch onderzoek in de Vinkenwaard-Zuid, 1e herziening te Alblasserdam. ArcheoMedia-rapport A03-309-Z.
- Onderzoek 11.262; beschermd AMK-terrein 773: Booronderzoek door RAAP in 1998. Aanbevelingen voor conservering in het rapport. Exaltus, R.P., 1999: Alblasserwaard; waarderend archeologisch onderzoek op zes vindplaatsen, RAAP-rapport 422.

2.3.3 *Verstorende bodemingrepen en archeologische verwachting bij de bodemingrepen*

Uit het historisch onderzoek komt naar voren dat er op het terrein van de buitenplaats een monumentale boerderij is gebouwd met bijgebouwen. Deze zal de eerdere bewoningsfase van de buitenplaats en mogelijk een oudere voorganger in de vorm van de voorburcht behorende bij het kasteel in enigermate aangetast hebben.

De eventuele sloop van de schuurtjes rond de boerderij, alsmede de restauratiewerkzaamheden, het inrichten van een parkeerterrein en het neerzetten van nieuwe lichte bebouwing kan een bedreiging vormen voor de archeologische waarden die op deze duidelijke verhoging in het landschap aanwezig zijn. Het archeologisch meest risicovolle gebied is naast het kasteleiland zelf, het bestaande erf met strook tot aan het kasteleiland, de voortuin, de omgeving van het appelhuisje en de voormalige boomgaard.

Ditzelfde geldt in iets mindere mate bij de sloop van de arbeidershuisjes en de bouw van woningen ter plekke. De archeologische verwachting hier is lager, maar vanwege de ligging aan de oever van de Alblas en langs de voormalige toegangsweg, kan middeleeuwse bewoning zeker niet worden uitgesloten.

Voor de overige delen van het terrein zullen eventuele restauratiewerkzaamheden aan de paden, de toegangshekken en de molen geen tot een zeer gering archeologisch risico met zich meebrengen.

3 Conclusie: verwachting met aanbeveling voor vervolgonderzoek

Het plangebied ligt volgens de CHS Zuid-Holland en de IKAW in zones met een lage, middelhoge tot hoge verwachtingen. Grondwerkzaamheden zullen vooral plaatsvinden in het zuidelijk deel van het plangebied, daar waar de hofstede en het oudere kasteel van Souburgh gelegen is. De verwachting richt zich daarom op dit zuidelijke deel. Op basis van de historische gegevens en het archeologische datasysteem ARCHIS blijkt het zuidelijke deel tegen de Alblas een belangrijke bewoningslocatie. De polder zelf bestaat uit de karakteristieke en regiospecifieke strokenverkaveling en wordt doorsneden door een licht kronkelende afwateringsstroom, waaraan de Rijksbeschermd molen is gesitueerd. In het zuiden van de polder gaat de bewoningsgeschiedenis in ieder geval terug tot in de 13^e eeuw, het plangebied omvat de gronden van de oude heerlijkheid Souburgh. Vervolgens heeft het complex zich in de 18^e eeuw tot buitenplaats ontwikkeld, waarbij het weer een agrarische functie kreeg.

Vanwege de ruimtelijke en functionele samenhang van de verschillende objecten is het gebied als ensemble van cultuurhistorisch belang. Daarnaast is het complex beeldbepalend gelegen aan de Alblas. Bij ontwikkeling van het gebied dient men rekening te houden met deze complex-waarden en de samenhang van de verschillende objecten in het gebied. Aanwezige historische waarden dienen zoveel mogelijk behouden en versterkt te worden. In de regio zijn zeer weinig voorbeelden bekend van laatmiddeleeuwse kasteelterreinen. Daarentegen is het voorkomen en verbouwen tot een 18^e eeuwse buitenplaats iets minder uniek in de regio, hoewel specifiek voor de Alblas weinig bekende voorbeelden beschikbaar zijn.

Ten noorden van het Hof Souburgh, staat een poldermolen op een historische molenplaats. In ieder geval vanaf het midden van de 16^e eeuw heeft hier een molen gestaan ten behoeve van de polderbemaling.

Ter plekke van de monumentale boerderij heeft het buitenverblijf gestaan die op de kadastrale kaarten tussen 1811 en 1832 nog zichtbaar is. Op deze locatie is het vermoeden dat, mede gezien de opvallende verhoging, zich hier de voorburch bevond die onderdeel uitmaakte van het omgrachte kasteelterrein. Ook de bijgebouwen rondom de boerderij staan op deze verhoging.

De 19^e-eeuwse landarbeiderswoningen liggen eveneens op een verhoging in het landschap. Deze locatie was ten tijde van de 18^e-eeuwse buitenplaats in gebruik als boomgaard, tuin en hakhout. De landarbeiderswoningen maken onderdeel uit van het ensemble en dragen in die hoedanigheid bij aan de beeldbepaling van het geheel.

Een steenoven naast het kasteelterrein, ten behoeve van de bouw van het kasteel, behoort tot de mogelijkheden. Over de locatie net buiten de gracht valt op dit moment niets te zeggen. Het hier gelegen 'appelhuisje' ligt mogelijk in de buurt van een dergelijke steenoven. De eeuwenoude aanwezigheid van een schuur kan op een ouder gebouw wijzen.

Vanwege de ruimtelijke en functionele samenhang van de verschillende objecten is het gebied in de eerste plaats als ensemble van cultuurhistorisch belang. Het hele complex heeft, mede dankzij zijn ligging aan de Alblas een beeldbepalende uitstraling. Een aantal individuele objecten zijn ook nog eens bouwhistorisch en archeologisch van grote waarde. Bij de verdere ontwikkeling van het gebied dient men rekening te houden met zowel de complex-waarden als verschillende individuele

objecten in het gebied. Aanwezige historische waarden dienen zoveel mogelijk behouden en versterkt te worden. Hiervoor bestaan ons inziens goed mogelijkheden.

In potentie kunnen op en rond het bestaande erf nog meer archeologische relictten in de ondergrond aanwezig zijn dan nu met zekerheid valt aan te tonen. Vestigia BV Archeologie & Cultuurhistorie adviseert daarom in een zo vroeg mogelijk stadium verkennende boringen te zetten rond respectievelijk:

- de monumentale boerderij, ter bepaling of er sprake is van een terprestant dat mogelijk deel uitmaakte van de middeleeuwse voorburcht en aanwijzingen kan bevatten voor de voorgangers van het huidige herenhuis;
- rond het appelhuisje; ter bepaling of hier eventueel veldovens of bijgebouwen van het kasteel hebben gelegen
- in de voormalige boomgaard ten oosten van het herenhuis en rond de locatie van de van de arbeiderswoningen, indien sloop daarvan wordt overwogen;
- op eventuele nieuwbouwlocaties in de nabijheid van het herenhuis.

Formeel is zo'n onderzoek alleen nog nodig op die plaatsen waar daadwerkelijk grondverzet gaat plaatsvinden, bijvoorbeeld in het kader van de sloop of nieuwbouwactiviteiten. Los daarvan kan een aanvullend booronderzoek in een vroegtijdig stadium belangrijke nieuwe informatie opleveren die gebruikt zou kunnen worden om in de nieuwe inrichting de eigen historische identiteit maximaal te benutten als inspiratiebron.

In het toetsingsrapport van mevr. J. Hoevenberg (senior archeoloog, gemeente Dordrecht)⁵¹ wordt benadrukt dat veldonderzoek alleen nodig is, indien in het plangebied daadwerkelijk bodemingrepen plaatsvinden binnen de zones met een middelhoge of hoge archeologische verwachting, of binnen de AMK-terreinen. Met betrekking tot het vervolgonderzoek bestaat verschil van mening over de te volgen opsporingstechniek. Vestigia BV Archeologie & Cultuurhistorie zet in op een verkennend tot karterend booronderzoek op de verschillende aangewezen locaties. Hoevenberg ziet een proefsleuvenonderzoek als meer geschikte methode voor de locaties van de appelschuur, de oostelijke boomgaard nabij de arbeidershuizen en nabij het herenhuis zelf, aangezien hier oudere funderingen/gebouwen tot de verwachting behoren. Vestigia is van mening dat ook met behulp van een booronderzoek op deze locaties mogelijk aanwezige funderingen vastgesteld kunnen worden. In ieder geval kan aan de hand van een relatief kleine inspanning (zowel uit kosten oogpunt als uit veldwerkoogpunt) een gefundeerd vervolgadvis afgegeven worden omtrent mogelijk te nemen mitigerende maatregelen, dan wel nader archeologisch (gravend) onderzoek op het moment dat de verwachting hoog blijft op het aantreffen van archeologische waarden in de ondergrond die bedreigd worden door de nieuwbouwactiviteiten.

---

⁵¹ Gemeente Dordrecht, SO/IS/BMZA, J. Hoevenberg, datum 7 januari 2010.

4 Geraadpleegde literatuur

Digitale bronnen

- Archeologisch Informatiesysteem (Archis).
- Centraal Archeologisch Archief (CAA).
- Centraal Monumenten Archief (CMA).
- Cultuurhistorische Hoofdstructuur van de provincie Zuid-Holland: chs.zuid-holland.nl.
- De molendatabase: www.molendatabase.nl.
- Geschiedenis van Zuid-Holland: www.geschiedenisvanzuidholland.nl.
- Indicatieve kaart van Archeologische Waarden (IKAW).
- Kastelenstichting Holland en Zeeland: www.kastelenhollandzeeland.nl.
- Kennis Infrastructuur Cultuurhistorie (KICH) www.kich.nl.
- Luchtfoto's via Google Earth.
- Topografische kaart en kadastrale kaarten: www.watwaswaar.nl.
- Website van het AHN: www.ahn.nl.

Literatuur

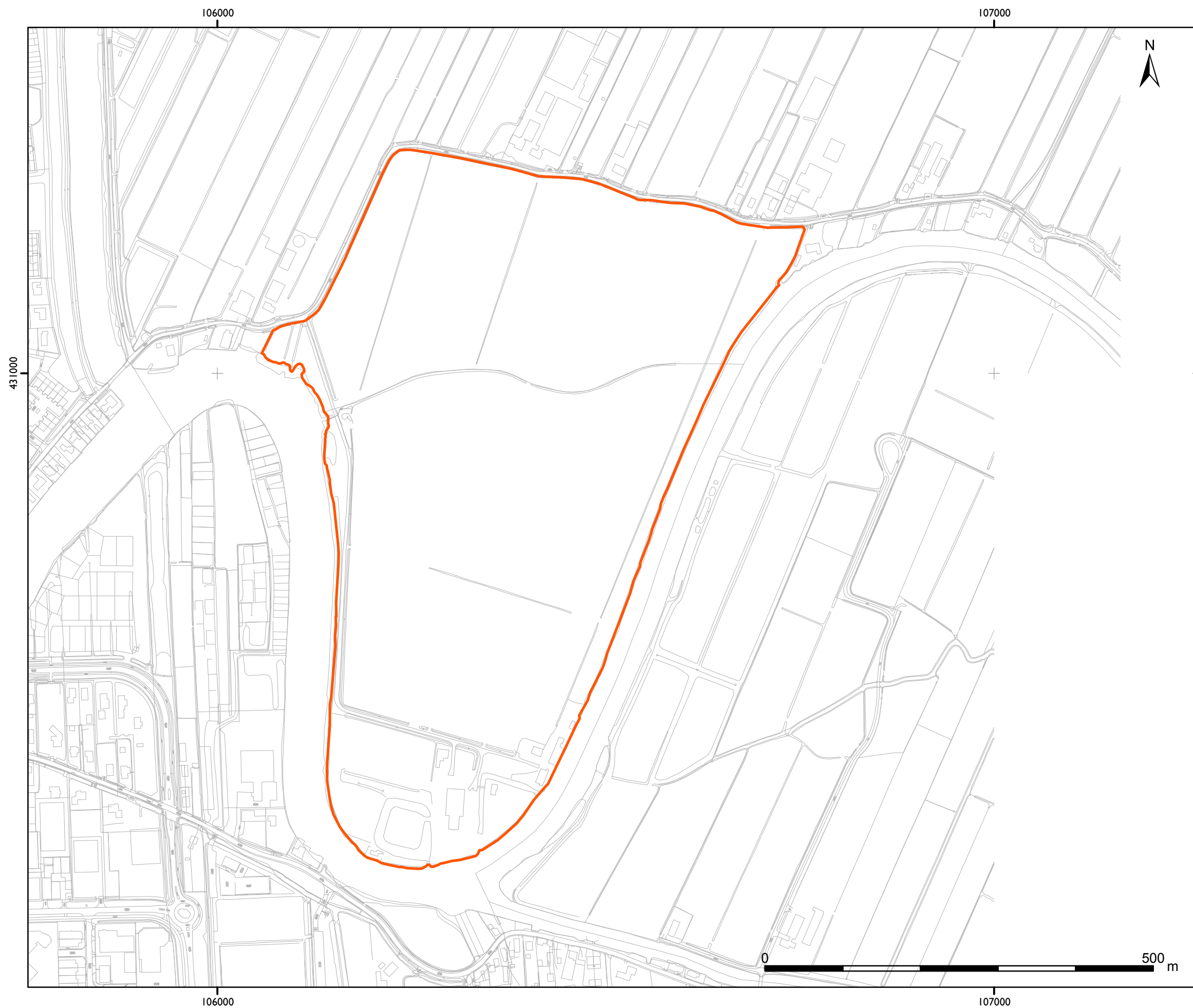
- Bakker, H. de/J. Schelling, 1989: Systeem van bodemclassificatie voor Nederland. De hogere niveaus, Wageningen (Staring Centrum).
- Beemt, G., van den, 1967: *Iets over de Romeinse nederzetting te Alblasserdam*, Westerheem 16 nr. 4, 137-148.
- Bosch, J.H.A./H. Kok, 1994: *Toelichting bij de Geologische kaart van Nederland. 1:50.000. Blad Gorinchem West (38W)*, Rijks Geologische Dienst, Haarlem.
- Boer, de, P., 2006: *In de voetsporen van heren (en) boeren. De ontdekking van een Stenen Kamer en een vlasverwerkende nederzetting aan de Lange Steeg te Alblasserdam*, ADC-rapport 519.
- Berendsen, H.J.A., 1997: *Landschappelijk Nederland*, Assen.
- Dinter, M., van/W. Laan, 1999: 2 Fysische Geografie, in: Y. Dijkstra, O. Brinkkemper en C.W. Koot, *Archeologie in de Betuweroute. Papendrechtse Stroomrug*, RAM 80, p. 23-34, Amersfoort.
- Dijkstra, Y./Brinkkemper, O./Koot, C.W., 1999: *Archeologie in de Betuweroute. Papendrechtse Stroomrug*, RAM 80
- Groenewoudt, B.J., 1994: Prospectie, waardering en selectie van archeologische vindplaatsen: een beleidsgerichte verkenning van middelen en mogelijkheden, Amersfoort (Nederlandse Archeologische Rapporten 17).
- Haan, de M.J.A./Sarfati, H., 1975: Opgravingen: 8. Alblasserdam, gem. Alblasserdam (ZH). Romeinse vondsten, *Jaarverslag ROB 1973*, 13-14.
- Historische atlas zuid-Holland. Chromotopografische kaart des Rijks 1:25.000, 1989, Landsmeer.
- Hoevenberg, J./J. van Suijlekom/S. van der Loo, 2004: *Alblasserwaard-Leidingtrace. Archeologisch vooronderzoek. BILAN-rapport 2004/11*.
- Louwe-Kooijmans, L. P., 1974: *The Rhine/Meuse Delta. Four studies on its prehistoric occupation and holocene geology*, Proefschrift Rijksuniversiteit Leiden, Leiden.
- Louwe-Kooijmans, L. P./P.W. van den Broeke/H. Fokkens/A. van Gijn, 2005: *Nederland in de prehistorie*, Amsterdam.
- Nederlands Normalisatie Instituut, 1989: *Geotechniek: Classificatie van onverharde grondmonsters*, Delft (NEN 5104).

- Tol, A/Ph. Verhagen/M. Verbruggen, 2006: Leidraad Inventariserend Veldonderzoek, deel karterend booronderzoek, (uitgave SIKB).
- Stöver, J., 2000: *Kastelen en buitenplaatsen in Zuid-Holland*, Project van Erfgoedhuis Zuid-Holland i.s.m. Walburg Pers.
- Topografische atlas 1:50.000, 2002. Den Haag
- Weerts, H.J.T./P. Cleveringa/J.H.J. Ebbing/F.D. de Lang/W.E. Westerhoff, 2003: De lithostratigrafische indeling van Nederland – Formaties uit het Tertiair en Kwartair, Utrecht (TNO-NITG).
- Zijverden, van, W.K./A. de Boer, 2006: Het natuurlijk landschap, in: P. de Boer 2006, *In de voetsporen van heren (en) boeren. De ontdekking van een Stenen Kamer en een vlasverwerkende nederzetting aan de Lange Steeg te Alblasterdam*, p. 13-17, ADC-rapport 519.

Afbeeldingen en bijlagen

Afbeelding 1:	Locatie plangebied
Afbeelding 2:	Bodemkaart
Afbeelding 3:	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, Archeologische Monumenten, Archis-waarnemingen en onderzoeksmeldingen; Archeologie
Afbeelding 4a:	Historische kaart: chromotopografische kaart 1911
Afbeelding 4b:	Historische kaart: kadastrale minuutkaart 1811-1832
Afbeelding 5:	Historische bouwkunde
Afbeelding 6:	Verwachtingskaart
Bijlage 1:	Uittreksel Objecten Data Bank (Rijksmonumenten)
Bijlage 2:	Archeologische monumenten binnen het plangebied
Bijlage 3:	Archis-waarnemingen binnen het plangebied
Bijlage 4:	Onderzoeken en onderzoeksmeldingen binnen het plangebied
Bijlage 5:	Periodentabel

Afbeeldingen

AFBEELDING I
LOCATIE PLANGEBIED

LEGENDA

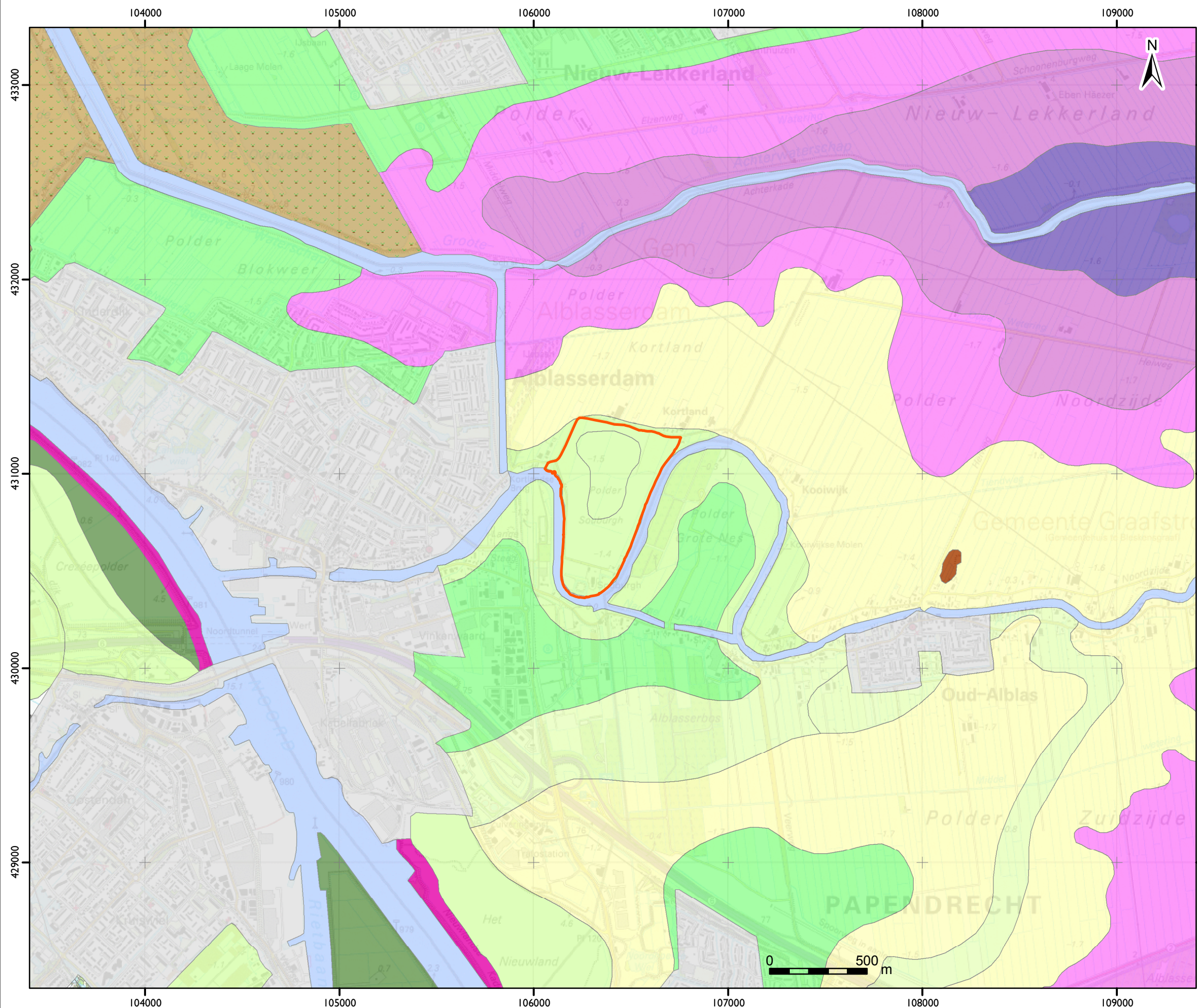
Plangebied

Ondergrond: GBKN

VESTIGIA
Archeologie & Cultuurhistorie

AFBEELDING 2
BODEMKAART

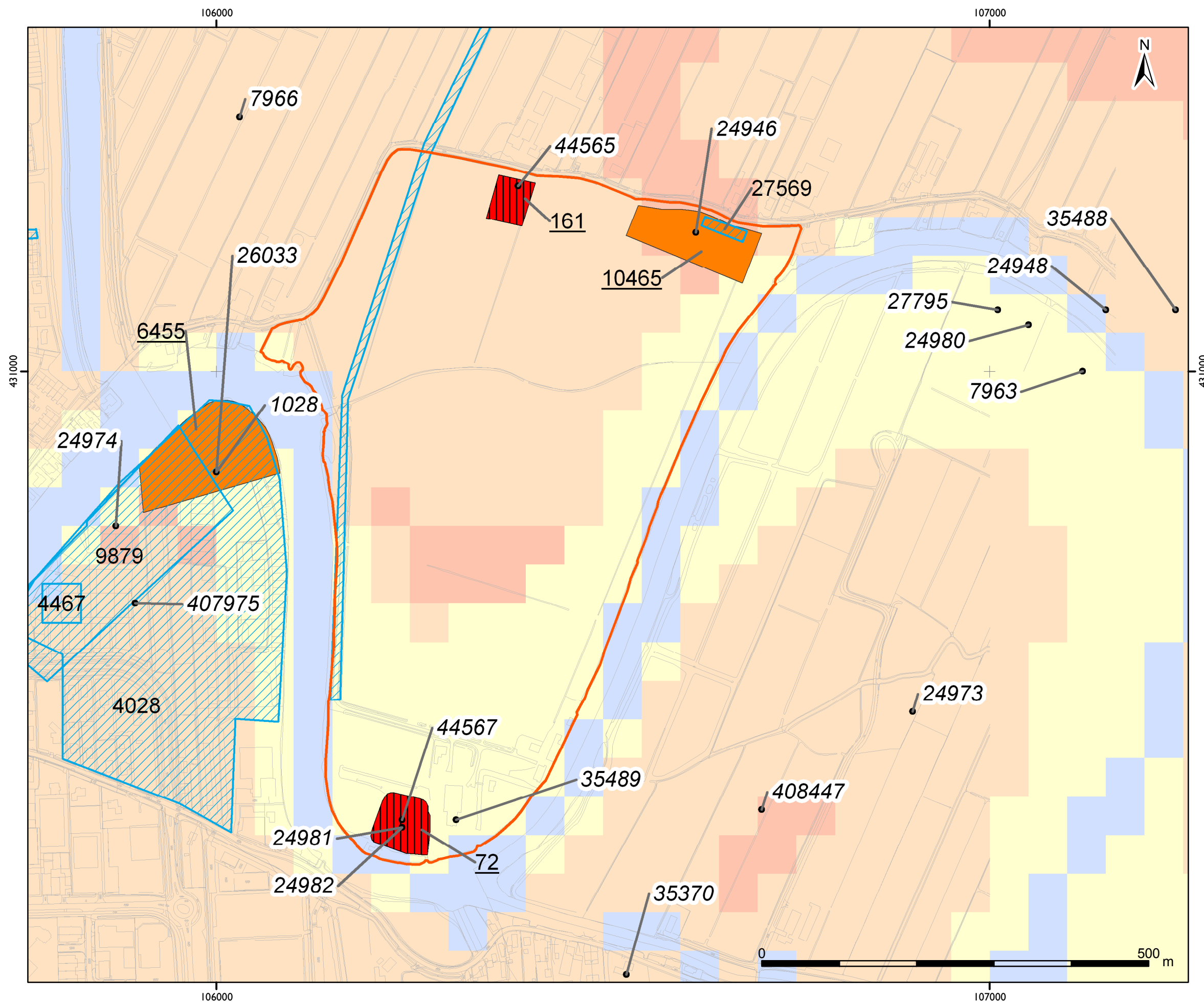
LEGENDA

- Kalkrijke poldervaaggronden
zware klei
- Kalkarme drechtvaaggronden
zware klei
- Koopveengrond
- Weideveengrond
- Waardveengrond
- Tochteerdgronden
- Drechtvaaggronden
- Poldervaaggronden
- Ophoging; dijk
- Terp
- Moeras
- Water
- Bebouwing

  Plangebied

Ondergrond: TOP25

AFBEELDING 3
ARCHEOLOGIE

LEGENDA

- Archeologische waarnemingen met nummer
- ▨ Onderzoeksmeldingen met nummer

AMK-terreinen met nummer

- ▨ Terrein van zeer hoge waarde, beschermd
- Terrein van zeer hoge waarde
- Terrein van hoge waarde
- Terrein van waarde

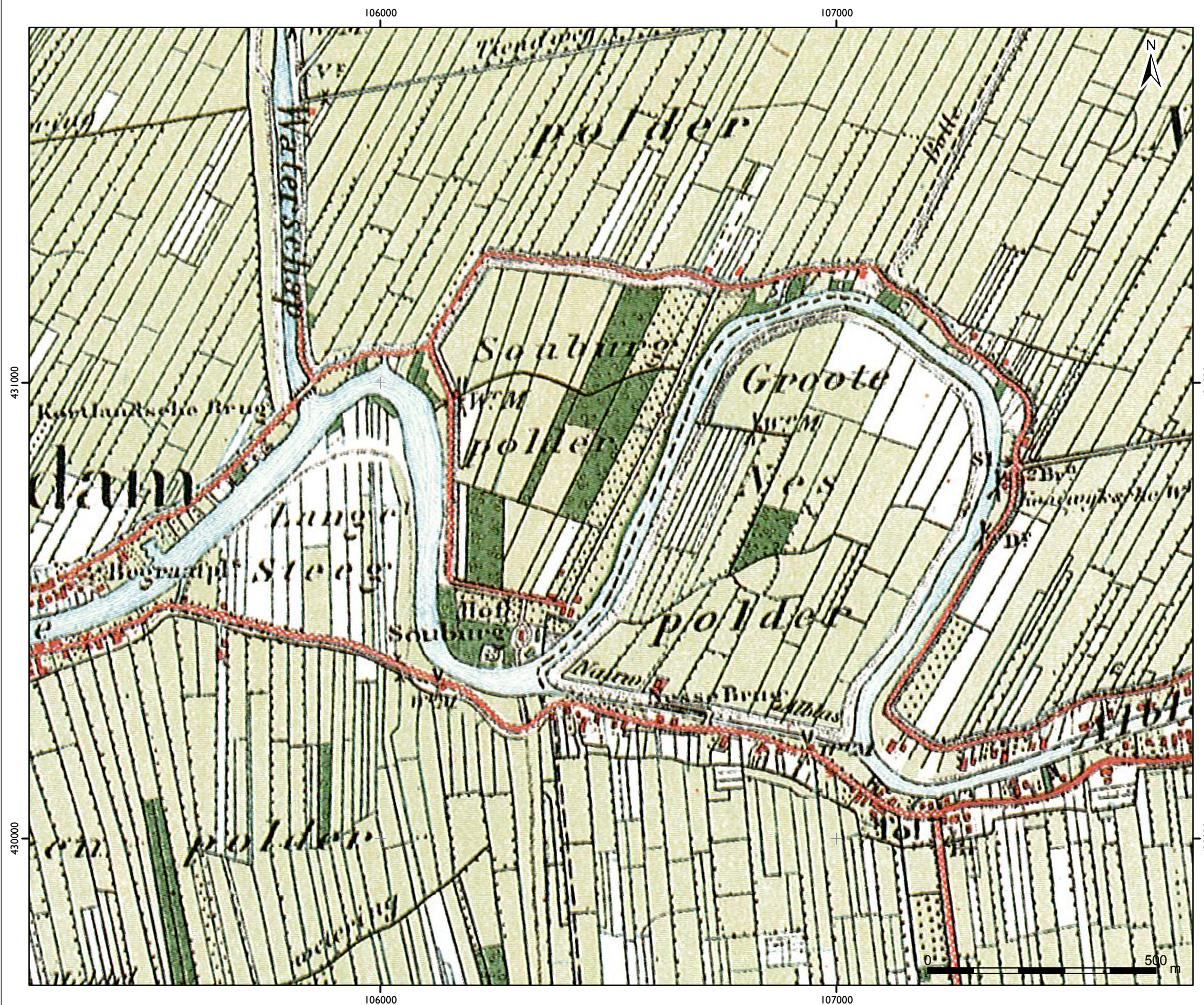
IKAW

- Hoog
- Middelhoog
- Laag
- Water
- Niet gekarteerd

- ▭ Plangebied

Ondergrond: GBKN

AFBEELDING 4A
HISTORISCHE KAART

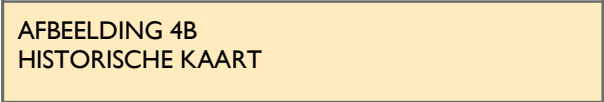
Chromotopografische Kaart de Rijks
Kaartblad 525 - Alblasserdam
1:25.000
Verkend in 1874,
herzien in 1889, ged. herzien in 1905,
uitgave 1911

Vestiges of
the past
Sporen uit
het verleden

VESTIGIA
Archeologie & Cultuurhistorie

APRIL 2009/BB

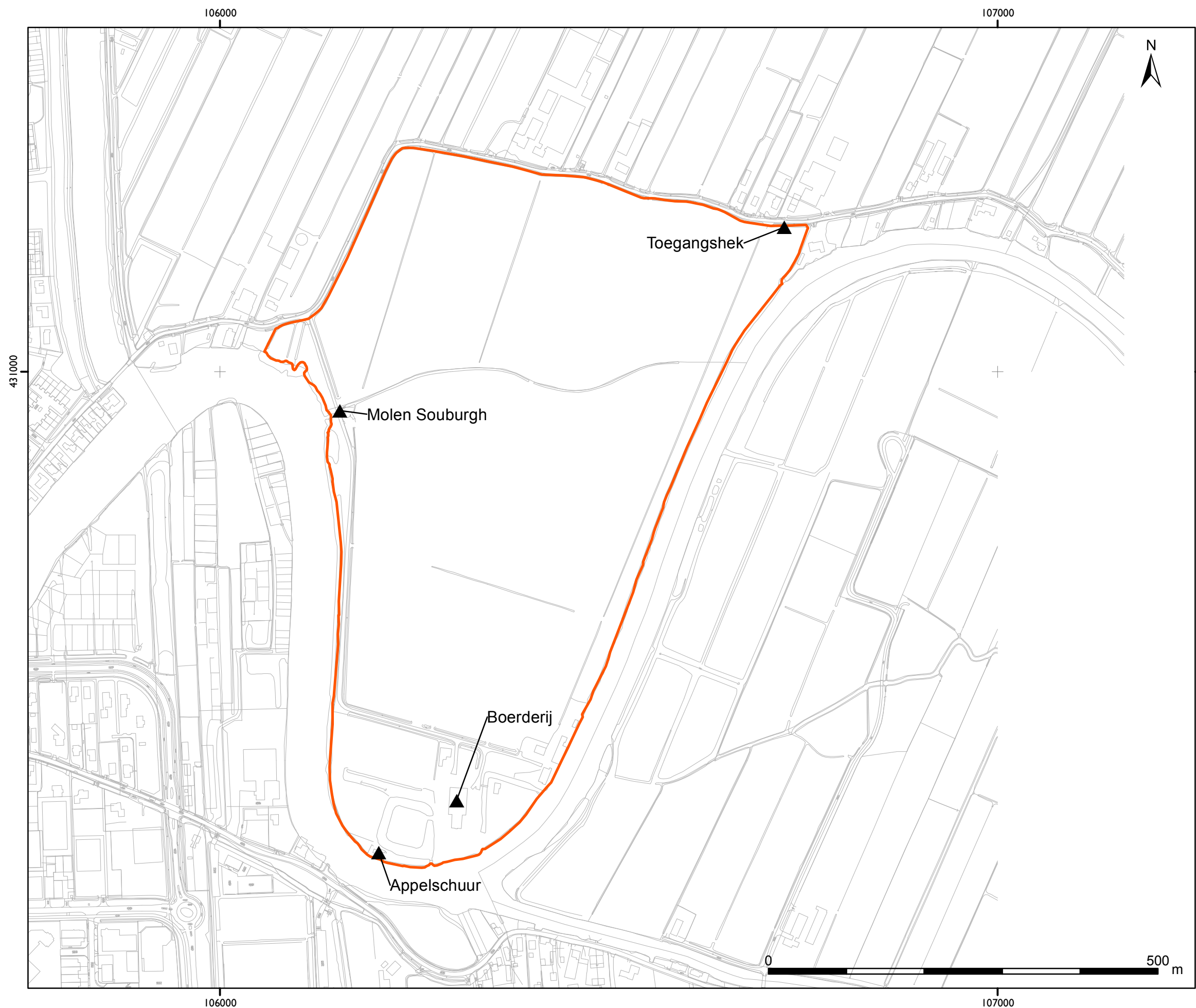

Kadastrale Minuut
Alblasserdam, Zuid Holland, sectie B, blad 03
1811-1832

Kadastrale Minuut
Alblasserdam, Zuid Holland, sectie B, blad 03
1811-1832

AFBEELDING 5
HISTORISCHE BOUWKUNDE

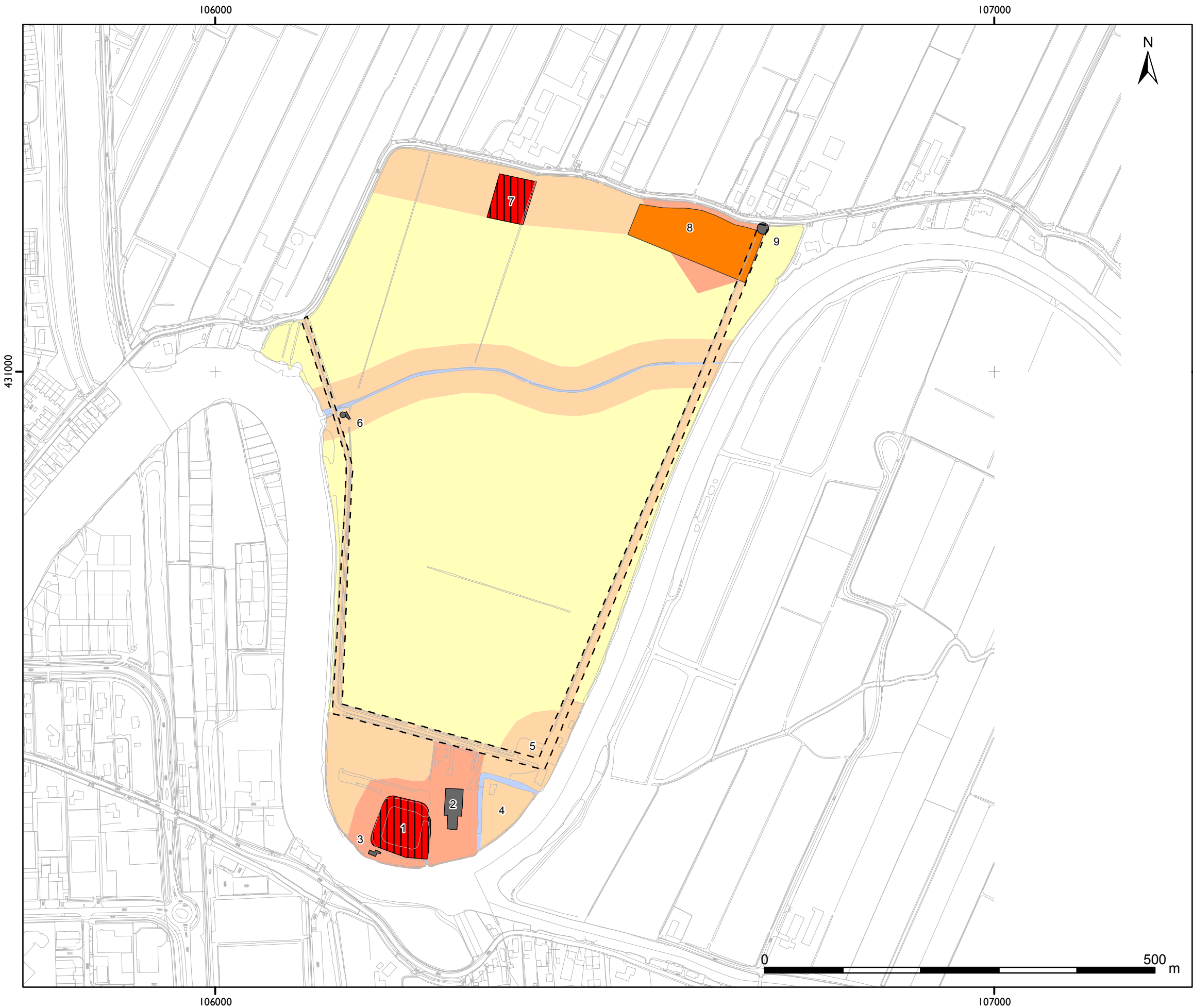
LEGENDA

▲ Rijksmonumenten

□ Plangebied

Ondergrond: GBKN

AFBEELDING 6
VERWACHTINGSKAART

LEGENDA

- Beschermd monument
- Terrein van archeologische waarde
- Hoge verwachting
- Middelhoge verwachting
- Lage verwachting
- Water
- Weg
- Rijksmonumenten

- 1: Kasteelterrein (beschermd)
- 2: Monumentale boerderij met erf en bijgebouwen (mogelijk terprestant/voorburcht)
- 3: Appelschuur (Rijksmonument) (mogelijk veldovens of bijgebouwen)
- 4: Boomgaard
- 5: Landarbeiderswoningen (19e eeuws)
- 6: Molen (Rijksmonument)
- 7: Middeleeuwse huisterp (beschermd)
- 8: Middeleeuwse en Romeinse bewoningsrestanten (Schoonrewoerdse stroomgordel)
- 9: Toegangshek (Rijksmonument)

Bijlage I Uittreksel Objecten Data Bank (Rijksmonumenten)

Uittreksel uit de Objecten Data Bank

Onderstaand object is
EEN RIJKSMONUMENT,
opgenomen in het Register van beschermde monumenten
ingevolge artikel 6 van de Monumentenwet 1988.

Provincie : Zuid-Holland
Gemeente : Alblasserdam
Complexcode: 2954LC-C-01 Monumentnummer : 516067
Aanduiding : RdMz Besluitnummer : 99434
Besluitdatum : 04-07-2000
Complex onderdelen
Aantal : 2
Nummers : 516068, 516069

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Kortland 51 te Alblasserdam

KADASTRALE AANDUIDING
EN
KADASTRALE TENAAMSTELLING

Zie bij de onderdelen van het complex.

OMSCHRIJVING

Inleiding

Herenboerderij 'Souburgh' bestaande uit een voornaam VOORHUIS (1857)
en een verbouwde STAL (1941), verder met bijbehorend TOEGANGSHEK en
APPELSCHUUR, gebouwd op de gronden van de oude heerlijkheid Souburgh.

Datum: 21 april 2009

Pagina: 1

Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
T 033-42 17 421
F 033-42 17 999
info@racm.nl
www.racm.nl

RACM Amersfoort
Kerkstraat 1
3811 CV Amersfoort
T 033-42 27 777
F 033-42 27 799

RACM Lelystad
Oostvaardersdijk 01-04
8244 PA Lelystad
T 0320-269 700
F 0320-269 750

RACM Zeist
Broederplein 41
3703 CD Zeist
T 030-69 83 211
F 030-69 16 189

De geschiedenis gaat terug tot ca.1280, toen de Heer Nicolaes van Souburgh hier een hof stichtte omgeven door een rechthoekige gracht. Deze bebouwing werd in ieder geval voor 1654 geslecht, in een archiefstuk uit dat jaar worden de fundamenteën genoemd. In het terrein is de bouwplaats nog herkenbaar aan de rechthoekige omgrachting rondom de huidige boomgaard. In de tweede helft van de 18de eeuw groeide de hofstede, gelegen ten oosten van het omgrachte terrein, onder het beheer van Jan G. de Meij, uit tot een buitenplaats met herenhuis, koetshuis en boerenwoning, boomgaard, tuinen, lanen en plantage. Het terrein was toegankelijk via een westelijk en oostelijk gelegen pad voorzien van toegangshekken, waarvan het oostelijke hek bewaard is gebleven en gerestaureerd; de zijhekken zijn gereconstrueerd. In 1856 werd dit herenhuis gesloopt en de huidige herenboerderij opgetrokken (1857) vormgegeven in Eclectische stijl. In 1916 wordt het geheel als hoeve verpacht. De stal, die afbrandde werd in 1941 als staldeel in Traditionalistische trant weer opgebouwd met nieuwe steen en gebinten doch op de oude funderingen en volgens de oude bouwmassa. Bijzonder is de spantconstructie, nl schenkelspanten van het type Voorne Putten. De appelschuur werd in het derde kwart van de 19e eeuw gebouwd in Traditioneel Ambachtelijke stijl en werd behalve als wagenstalling en dienstwoning gebruikt als droogzolder voor appels. De houten aanbouw tegen de noordgevel is voor bescherming van ondergeschikt belang.

Omschrijving

Herenboerderij bestaande uit een voornaam voorhuis met stal, toegangshek en appelhuis liggen in de zuidpunt van de Souburgpolder aan de Alblas in het buitengebied van Alblasserdam. Het voorhuis ligt met de voorgevel aan de zuidzijde, gericht naar de rivier en heeft een parkachtige voortuin met een vijver, linde- en kastanjabomen en een treurbeuk. Het huis is omgeven door een lusvormige oprijlaan met grind.

De appelschuur staat zuid-westelijk van de boerderij, haaks op de rivier en is met de kopse voorgevel naar het oosten gericht.

Waardering

Complex Souburg is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische waarde als voorbeeld van een complex dat in aanleg teruggaat tot in de 13e eeuw en zich in de 18e eeuw tot buitenplaats ontwikkelde. In het midden van de 19e eeuw werd de huidige herenboerderij gebouwd. Van algemeen belang vanwege de architectuurhistorische waarde wegens de Eclectische bouwstijl van het woonhuis en de Traditioneel Ambachtelijke stijl van de appelschuur. Vanwege de typologische

zeldzame appelschuur. Verder vanwege de bijzondere spantconstructie van de in 1941 herbouwde stal, nl. schenkelspanten van het type Voorne Putten. Woonhuis en appelschuur zijn in redelijke mate gaaf. Stedenbouwkundig is het complex van belang als ensemble van ruimtelijk en functionele gerelateerde objecten in combinatie met een parkachtig aangelegde voortuin. Het complex is beeldbepalend gelegen aan de Alblas in het buitengebied van Alblasterdam.

INSCHRIJVING

Kantoor bewaarder : Rotterdam
Inschrijvingsdatum : 06-06-2006
Deel/Registratienummer : 41014/41

=====

Datum: 21 april 2009
Pagina: 1

Uittreksel uit de Objecten Data Bank

Onderstaand object is
EEN RIJKSMONUMENT,
opgenomen in het Register van beschermde monumenten
ingevolge artikel 6 van de Monumentenwet 1988.

Provincie : Zuid-Holland Monumentnummer : 516068
Gemeente : Alblasserdam Besluitnummer : 99434
Objectcode : 2954LC-00051-01 Besluitdatum : 04-07-2000
Aanduiding : RdMz

Onderdeel van
Complex : 516067 Rijksmonument
2954LC-C-01
Souburgh

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats : Alblasserdam
Straat : Kortland
Huisnummer : 51

KADASTRALE AANDUIDING

Kad. Gemeente : Alblasserdam
Sectie : D
Nummer : 283
Mate : Gedeeltelijk

OMSCHRIJVING

Omschrijving complexonderdeel 1
'Souburg' met aangebouwde STAL en met TOEGANGSHEK bestaande uit een
woonhuis in Eclectische stijl en een na brand opnieuw opgebouwd
stalgedeelte uit 1941 in Traditionalistische stijl. De voorgevel van
het twee bouwlagen tellend woonhuis (zuid) is gepleisterd, de beide
zijgevels zijn van schoon metselwerk in ijsselsteen. Het zadeldak

---

Datum: 21 april 2009
Pagina: 1

steekt iets over met een uitkragende top en is thans gedekt met betonpannen; langs de dakrand van de voorgevel zijn gesneden windveren met hangstijlen aangebracht, ook de dakranden van de zijgevel zijn gedecoreerd met siersnijwerk. Het woonhuis heeft een omlopende cordonlijst, de gepleisterde voorgevel is voorzien van hoeklisenen, schijnvoegen en profiellijsten.

Symmetrische voorgevel (zuid) met in de middenrisaliet de entree aan een stoep met hardstenen treden; dubbele deur met glas en een bovenlicht gedecoreerd met een levensboom. Daarboven een balkon steunend op consoles, voorzien van een ijzeren balustrade waarachter een dubbele balkondeur geplaatst is onder een bovenlicht met rococo-tracering (wapen en banderol met de naam Souburg). Ter plaatse van de zolderverdieping een gekoppeld rondboogvormig venster met bovenlichten voorzien van een gekartelde bovenrand. Aan weerszijden van de risaliet twee vensterassen met zesruits schuifvensters. In de westelijke zijgevel op de begane grond en de verdieping vier zesruits schuifvensters. De oostelijke zijgevel heeft op de begane grond en de verdieping drie zesruits schuifvensters. De entree bevindt zich centraal in deze gevel en heeft een bovenlicht met een stervormige roedenverdeling.

Het staldeel is breder dan het woonhuis en heeft in de uitspringende kopse gevels aan weerszijden van het woondeel links een dubbele, getoogde inrijdeur en rechts een getoogde staldeur met beslag geplaatst en een rond venster. De zijgevels van de stal worden geleed door korte steunberen, waartussen steeds twee stalvensters met betonnen kozijnen. De achtergevel is voorzien van een excentrisch geplaatste dubbele inrijdeur onder een halfrond bovenlicht met een radiale roedenverdeling. Verder in deze gevel getoogde staldeuren en -vensters, muurankers die het bouwjaar "1941" vormen en drie vierruits vensters ter plaatse van de zolderverdieping.

Aan het begin van de toegangslaan aan de oostzijde staat een TOEGANGSHEK bestaande uit twee pijlers met natuurstenen bekroning en een eenvoudig dubbel spijlenhek.

Waardering

Het huis "Souburg" gebouwd in 1857 met bijbehorende stal uit 1941 en met toegangshek is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische waarde als voorbeeld van een ontwikkeling die teruggaat tot in de 13e eeuw met de stichting van een hof dat tot buitenplaats uitgroeide en vervolgens weer een agrarische functie kreeg.

Het woonhuis, gebouwd in Eclectische stijl is van algemeen belang

vanwege de architectuurhistorische waarde vanwege de rijke detaillering en de gaafheid van het exterieur. Het stalgedeelte, gebouwd in Traditionalistische stijl vormt een karakteristiek en wezenlijk onderdeel het herenhuis.

Het huis 'Souburg' heeft ensemblewaarde als onderdeel van het complex met een appelschuur in combinatie met een parkachtig aangelegde voortuin en een beeldbepalende ligging aan de Alblas.

INSCHRIJVING

Kantoor bewaarder : Rotterdam
Inschrijvingsdatum : 06-06-2006
Deel/Registratienummer : 41014/41

=====

Datum: 21 april 2009
Pagina: 1

Uittreksel uit de Objecten Data Bank

Onderstaand object is
EEN RIJKSMONUMENT,
opgenomen in het Register van beschermde monumenten
ingevolge artikel 6 van de Monumentenwet 1988.

Provincie : Zuid-Holland Monumentnummer : 516069
Gemeente : Alblasserdam Besluitnummer : 99434
Objectcode : 2954LC-00049-01 Besluitdatum : 04-07-2000
Aanduiding : RdMz

Onderdeel van
Complex : 516067 Rijksmonument
2954LC-C-01
Souburgh

PLAATSELIJKE AANDUIDING

Plaats : Alblasserdam
Straat : Kortland
Huisnummer : 49

KADASTRALE AANDUIDING

Kad. Gemeente : Alblasserdam
Sectie : D
Nummer : 283
Mate : Gedeeltelijk

OMSCHRIJVING

Omschrijving complexonderdeel 2
De APPELSCHUUR is een smal en hoog pandje dat twee bouwlagen telt. Het is opgetrokken in gele ijsselsteen (kruisverband) onder een met gesmoorde en rode Hollandse pannen gedekt, iets overkragend zadeldak. Voorgevel (oost) met op de begane grond, centraal geplaatst een entree binnen een houten geprofileerde omlijsting. Op de verdieping twee

---

Datum: 21 april 2009
Pagina: 1

vierruits vensters.

Ter plaatse van de zolder verdieping eveneens een vierruits venster. De noordelijke zijgevel is nagenoeg blind, ter plaatse van de beide verdiepingen zijn staafankers bevestigd. De zuidelijke zijgevel heeft op de begane grond drie vensters met luiken onder strekkenbogen van anderhalve steen. Op de verdieping een klein vierruits venster. In de achtergevel (west) is op de begane grond een venster met luiken onder een strekkenboog van anderhalve steen geplaatst. Daarboven een vierruits venster. De zolderverdieping heeft een luik met hijsbalk, geflankeerd door vierruits vensters.

Waardering

Appelschuur behorend bij huis "Souburg", is van cultuurhistorische waarde als typologisch voorbeeld van een appelschuur annex wagenschuur die tevens als dienstwoning in gebruik was. Daarnaast vanwege de ensemblewaarde.

De appelschuur is van algemeen belang vanwege de architectuurhistorische waarde als voorbeeld van een in eenvoudige Traditioneel Ambachtelijke bouwstijl opgetrokken appelschuur. Het pand is in redelijke mate gaaf.

De appelschuur maakt deel uit van het complex "Souburg" en is beeldbepalend gelegen aan de Alblas in het buitengebied van Alblasserdam.

INSCHRIJVING

Kantoor bewaarder : Rotterdam
Inschrijvingsdatum : 06-06-2006
Deel/Registratienummer : 41014/41

=====

Datum: 21 april 2009
Pagina: 1

**OBJECT-GEGEVENS
OBJECTEN DATABANK (ODB)
RIJKSDIENST VOOR HET
CULTUREEL ERFGOED**

Datum : 30 juni 2009

BASISGEGEVENS

Provincie :Zuid-Holland
MIP-gebied :Noord- en Merwestreek
Gemeente :Alblasserdam
Plaats :Alblasserdam

Object-code : **2954LC-00057-01**
Rijks-mon.nr : **7096**

Aanduiding :RdMz
Bescherming :Art. 6 Ingeschreven
Bebouwde kom :Onbekend
XY-Coord. : -

Plaats :Alblasserdam
Straat :Kortland
Huisnummer :57

KADASTRALE GEGEVENS

Kantoor bewaarder:Dordrecht, thans Rotterdam
Inschrijvingsdatum:07-05-1968
Deel/Registratienummer:1358/97

REDENGEVENDE OMSCHRIJVING

Poldermolen in Hof Souburg. Ronde stenen molen uit 1860.

Bijlage 2 AMK-terreinen

Hof Souburgh - Archeologische Monumenten

bron: RACM

Hof Souburgh - Archeologische Monumenten

Monumentnummer	Waarde	X:	Toponiem:	Y:	Gemeente:
72	Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd	106241	Souburgh	430413	Alblasserdam

Toelichting: CAA: 38CZ-52 MK'80: (18) Terrein waarin de aanleg en de overblijfselen van kasteel Souburgh, gelegen in klei op een stroomrug in een voormalig stroomgebied. Het kasteel stamt uit de Late Middeleeuwen. In 1280 is er nog geen sprake van een kasteel; een akte van 1410 geeft de indruk dat het dan niet meer bestaat. Er zijn minstens drie huizen "Souburgh" geweest, en het tegenwoordige huis stamt uit 1857. De vindplaats bevindt zich op een omgracht terrein. Het gaat om een vierkant kasteel van 37,5 x 37,5 meter. In 1971 is een gedeelte van de funderingen door middelbare scholieren blootgelegd. Er zijn toen twee vierkante hoektorens vrijgekomen van 5x 5 meter buitenwerks. Tussen beide zuidelijke hoektorens zat een muur van 5X5 meter dik. Er schijnt hier ook een Romeinse schatvondst gedaan te zijn. Opgraving; 1971; amateurs (middelbare scholieren), illegaal. Booronderzoek; 1996; RAAP (Doel: onderzoeken van effecten van grondwaterpeilverandering) Postma 1963(1749): p.661 In het kader van het AMR-project is het monument op 5 augustus 2002 en op 29 april 2004 bezocht. Voor nadere informatie zie Livelink en/of dossier.

Complex id	Complextype	Begin periode	Eind periode
78	Kasteel	Middeleeuwen laat: 1050 - 1500 nC	Middeleeuwen laat: 1050 - 1500 nC

Monumentnummer	Waarde	X:	Toponiem:	Y:	Gemeente:
161	Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd	106397	Polder Souberg ; Kortland	431233	Alblasserdam

Toelichting: CAA: - MK'80: (35) Het betreft een terrein waarin een huisterp met als datering Vroege Middeleeuwen. Dit terrein wordt gekenmerkt door een aantal kleine verhogingen. In het CMA wordt aangegeven dat het hier gaat om een rij huisterpen. Op dit terrein zijn veel oppervlaktevondsten gedaan van vroegmiddeleeuws aardewerk, waaronder een rand - en wandfragmenten van spaarzaam geglaazuurde tuitkannen meteen manchetvormig profiel en randfragmenten van kogelpotten. Bij de veldkartering is hier Middeleeuws aardewerk gevonden. Er zijn op dit terrein ook enige Romeinse vondsten gedaan. Het monument is gesitueerd in een polderlandschap in het (voormalige) stroomgebied van de Lek en de Merwede. De bodemgesteldheid betreft zandige klei, de geomorfologie een oeverwal. De archeologische sporen bevinden zich direct onder de bouwvoor. Veldkartering; 1962; Werkgroep Lek en Merwestreek Booronderzoek en micromorfologisch onderzoek; 1996; RAAP (Doel onderzoek RAAP: inzicht krijgen in effect van grondwaterpeilverlaging) visuele inspecties: 1979: ROB, R.H.J. Klok 1989: Aerophoto Eelde In het kader van het AMR-project is het monument op 29 april 2004 bezocht. Voor nadere informatie zie Livelink en/of dossier.

Complex id	Complextype	Begin periode	Eind periode
236	Huisterp	Middeleeuwen vroeg: 450 - 1050 nC	Middeleeuwen vroeg: 450 - 1050 nC

Monumentnummer	Waarde	X: 106617	Toponiem: Polder Souburg; Kortland
10465	Terrein van hoge archeologische waarde	Y: 431164	Gemeente: Alblasserdam

Toelichting: Toelichting omschrijving: Terrein met veel vondsten uit de Romeinse tijd en Middeleeuwen Toelichting waardebepaling: Op dit terrein zal een aanvullend onderzoek gaan plaats vinden. Actualisering Archeologische Monumentenkaart Zuid-Holland 2004-2006 De AMK van Zuid-Holland, vervaardigd in 1994, is opgenomen in de (digitale) Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland (CHS). De gehele CHS, en daarmee ook de AMK, was aan herziening toe. Tussen 2004 en 2006 is, op initiatief van en gefinancierd door de Provincie Zuid-Holland, de AMK geheel herzien door middel van een bureauonderzoek. De projectleiding was in handen van Hazenberg Archeologie Leiden. Tijdens het onderzoek werden bestaande terreinen hergewaardeerd en nieuwe terreinen geselecteerd. Voor elk terrein is een advies gegeven voor wat betreft de waardering en/of begrenzing. Dit advies is telkens voorgelegd aan een selectiecommissie, waarin vertegenwoordigers van de provincie, de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), de Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland, de Universiteit van Amsterdam en gemeentelijke archeologen zitting hadden. Status terrein voor de actualisering: Hoge Archeologische Waarde. Beslissing commissie: dit terrein is geselecteerd voor vervolgonderzoek. Wijziging begrenzing t.o.v. AMK 1994: Nee Datum wijziging Archis: 12-04-2007 Resultaat bureauonderzoek: Uithet onderzoek kwam naar voren dat op dit terrein nooit archeologisch onderzoek heeft plaats gevonden. Om de begrenzing en waarde van het monument beter te bepalen, dient er nog een aanvullend onderzoek plaats te vinden. De resultaten van het onderzoek zijn toegevoegd aan Livelink. Oude omschrijving Archis/CMA: CAA: 38CZ-15 MK'80: (36)

Complex id	Complex type	Begin periode	Eind periode
12342	Nederzetting, onbepaald	Middeleeuwen laat: 1050 - 1500 nC	Middeleeuwen laat: 1050 - 1500 nC

Bijlage 3 Archis-waarnemingen

Hof Souburgh - ARCHIS waarnemingen

bron: ArchisII (RACM)

Hof Souburgh - ARCHIS waarnemingen

Waarnemingsnummer		24946		Omschrijving				
X coördinaat		Y coördinaat		Polder Souburg, gemeente Alblasserdam. Gevonden op geheel verlandestroomrug, hoog in het terrein gelegen. Bouwland.				
106620		431180		Vondstomstandigheden nietgunstig door het gewas.Handgeschreven opmerking (van R. Klok): "Volgens G. van den Beemt komen vanvindplaats slechts Middeleeuwse scherven -Mededeling 15-11-1967.Coo"rdinaten gewijzigd n.a.v. correctie door G. v.d. Beemt."oude coördinaten: 106.500/431.140				
Vondst ID 117168	Complex	NX	Diepte		Toestand	FMT	Code algemeen	BGRS
	Cultuur	INH	Aantal	9999	Materiaal	KER	Code specifiek	---
	Begin periode	ROMM	Toelichting					
	Eind periode	ROMM						
Vondst ID 117169	Complex	NX	Diepte		Toestand	FMT	Code algemeen	GEVERFD
	Cultuur	INH	Aantal	9999	Materiaal	KER	Code specifiek	---
	Begin periode	ROMVB	Toelichting					
	Eind periode	ROMM	techniek a en/of b.					
Vondst ID 117170	Complex	NX	Diepte		Toestand	FMT	Code algemeen	RUW
	Cultuur	INH	Aantal	9999	Materiaal	KER	Code specifiek	---
	Begin periode	ROM	Toelichting					
	Eind periode	ROM						

Hof Souburgh - ARCHIS waarnemingen

Vondst ID 117171	Complex	XXX	Diepte		Toestand	FMT	Code algemeen	AW
	Cultuur	---	Aantal	9999	Materiaal	KER	Code specifiek	---
	Begin periode	VMEB	Toelichting		"Merovingisch aardewerk, 8ste eeuw en misschien ouder".			
	Eind periode	VMEC						
Vondst ID 117172	Complex	XXX	Diepte		Toestand	FMT	Code algemeen	AW
	Cultuur	---	Aantal	9999	Materiaal	KER	Code specifiek	---
	Begin periode	VMEC	Toelichting		"Karolingisch en post-Karolingisch aardewerk, 9de-12de eeuw".			
	Eind periode	LMEA						
Vondst ID 117173	Complex	XXX	Diepte		Toestand	FMT	Code algemeen	STG
	Cultuur	---	Aantal	9999	Materiaal	KER	Code specifiek	---
	Begin periode	LMEB	Toelichting		"steengoed: ca. 1400".			
	Eind periode	LMEB						
Vondst ID 117174	Complex	XXX	Diepte		Toestand	FMT	Code algemeen	GRS
	Cultuur	---	Aantal	9999	Materiaal	KER	Code specifiek	---
	Begin periode	LMEB	Toelichting		"grijs gesmoord aardewerk, 15de eeuw".			
	Eind periode	LMEB						

Waarnemingsnummer	24981
X coördinaat	Y coördinaat
106240	430410

Omschrijving

Terrein van voormalig kasteel Souburch. Vindplaats van middeleeuws aardewerk vanaf 1300. Grachten zijn nog aanwezig, zie ook waarneming 24982.

Hof Souburgh - ARCHIS waarnemingen

Vondst ID 90747	Complex	VK	Diepte	XXX	Toestand	Code algemeen	GRACHT	
	Cultuur	---	Aantal	I	Materiaal	---	Code specifiek	---
	Begin periode	LMEB	Toelichting		"grachten van kasteel".			
	Eind periode	LMEB						
Vondst ID 90748	Complex	VK	Diepte	FMT	Toestand	Code algemeen	AW	
	Cultuur	---	Aantal	9999	Materiaal	KER	Code specifiek	---
	Begin periode	LMEB	Toelichting		"vindplaats van middeleeuws aardewerk vanaf 1300".			
	Eind periode	LMEB						

Waarnemingsnummer	24982
X coördinaat	Y coördinaat
106240	430410

Omschrijving

Voormalig kasteel Souburch, gemeente Alblasserdam. Bij het ploegen van het terrein werden op een diepte van 30 tot 40 cm onder het maaiveld funderingen aangetroffen. Hierop volgde in 1971 een kortonderzoek, verricht door een groep middelbare scholieren uit Alblasserdam, waarbij de funderingsresten van het slot werden blootgelegd. Uit het gevonden muurwerk kan een vierkant kasteel worden gereconstrueerd met afmetingen van plm. 37.50 x 37.50 m. Er zijn 2 vierkante hoektorens vrijgekomen van 5 x 5 m buitenwerks. Hier-tussen werd een stuk muur van 1.50 m dikte aangetroffen. Het gehele terrein is omgracht. Datering: het slot lijkt niet voor 1280 en niet na 1410 te hebben bestaan (afgeleid uit historische bronnen). Later is er hier sprake van een hofstade. Op luchtfoto's is een weg te zien en is bovendien de voorburch van het kasteel ontdekt. Zie ook waarneming 24981.

Vondst ID 90749	Complex	VK	Diepte		Toestand	XXX	Code algemeen	FUNDERIN
	Cultuur	---	Aantal	I	Materiaal	KER	Code specifiek	---
	Begin periode	LMEB	Toelichting fundering van het voormalig kasteel Souburgh, zie beschrijving.					
	Eind periode	LMEB						
Vondst ID 90750	Complex	VK	Diepte		Toestand	CPT	Code algemeen	BAKSTEEN
	Cultuur	---	Aantal	9999	Materiaal	KER	Code specifiek	BAKVOL2
	Begin periode	LMEB	Toelichting baksteenformaat: 27x13x6 cm.					
	Eind periode	LMEB						

Hof Souburgh - ARCHIS waarnemingen

Vondst ID 90751	Complex	VK	Diepte		Toestand	XXX	Code algemeen	GRACHT
	Cultuur	---	Aantal	1	Materiaal	---	Code specifiek	---
	Begin periode	LMEB	Toelichting slotgracht van c. 3m breed en met waarschijnlijk ongeveer dezelfde diepte.					
	Eind periode	LMEB						
Vondst ID 90752	Complex	VK	Diepte		Toestand	FMT	Code algemeen	STG
	Cultuur	---	Aantal	9999	Materiaal	KER	Code specifiek	---
	Begin periode	LMEB	Toelichting "fragmenten van baardmannen, jacobakannetjes en ander steengoed".					
	Eind periode	NTA						
Vondst ID 90753	Complex	VK	Diepte		Toestand	FMT	Code algemeen	XXX
	Cultuur	---	Aantal	9999	Materiaal	GLS	Code specifiek	---
	Begin periode	LMEB	Toelichting "middeleeuws glaswerk".					
	Eind periode	LMEB						
Vondst ID 90754	Complex	NHP	Diepte		Toestand	FMT	Code algemeen	AWG
	Cultuur	---	Aantal	9999	Materiaal	KER	Code specifiek	---
	Begin periode	NTA	Toelichting "geglazuurd aardewerk uit de 17de en 18de eeuw".					
	Eind periode	NTB						

Waarnemingsnummer	35489
X coördinaat	Y coördinaat
106310	430420

Omschrijving

Heuvel gelegen in een meander van de Alblas. Deze waarneming bevat tevens de administratieve gegevens van voormalig monument 12924/38C-A38: Toelichting omschrijving: Terrein met een mogelijke terp uit de Late Middeleeuwen Actualisering Archeologische Monumentenkaart Zuid-Holland 2004-2006 De AMK van Zuid-Holland, vervaardigd in 1994, is opgenomen in de (digitale) Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland (CHS). De gehele CHS, en daarmee ook de AMK, was aan herziening toe. Tussen 2004 en 2006 is, op initiatief van en gefinancierd door de Provincie Zuid-Holland, de AMK geheel herzien door middel van een bureauonderzoek. De projectleiding was in handen van Hazenberg Archeologie Leiden. Tijdens het onderzoek werden bestaande terreinen hergewaardeerd en nieuwe terreinen geselecteerd. Voor elk terrein is een advies gegeven voor wat betreft de waardering en/of begrenzing. Dit advies is telkens voorgelegd aan een selectiecommissie, waarin vertegenwoordigers van de provincie, de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), de Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland, de Universiteit van Amsterdam en gemeentelijke archeologen zitting hadden. Status terrein voor de actualisering: Archeologische Betekenis. Beslissing commissie: dit terrein dient afgevoerd te worden. Datum wijziging Archis: 17-4-2007 Resultaat bureauonderzoek: de commissie heeft besloten dat alle terreinen van Archeologische Betekenis (nagenoeg allemaal mogelijke terpen) worden afgevoerd van de AMK. Dit terrein is nog nooit archeologisch onderzocht. De administratieve gegevens worden opgeslagen onder waarneming 35489. Oude omschrijving Archis/CMA: CAA:/ Terrein aangeleverd door G.v.d.Beemt Heuvel gelegen in een meander van de Alblas. Bij inspectie in 1968 zijn hier scherven uit de 15e eeuw gevonden. Ten westen van de heuvel heeft Hof Souburg gestaan.

Vondst ID 124360	Complex	NHT	Diepte	XXX	Toestand	XXX	Code algemeen	XXX
	Cultuur	---	Aantal	I	Materiaal	XXX	Code specifiek	---
	Begin periode	LME	Toelichting					
	Eind periode	LME						
Vondst ID 124361	Complex	NHT	Diepte		Toestand	FMT	Code algemeen	XXX
	Cultuur	---	Aantal	9999	Materiaal	KER	Code specifiek	---
	Begin periode	LMEB	Toelichting					
	Eind periode	LMEB						

Waarnemingsnummer	44565
X coördinaat	Y coördinaat
106390	431240

Omschrijving

In 1996 heeft RAAP op dit terrein boringen uitgevoerd. Aanleiding hiervoor was dat Hoogheemraadschap Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden van plan was de peilbesluiten voor de Alblasserwaard te herzien. Doel van RAAP was dan ook het onderzoeken van de effecten van grondwater-peilverandering op de archeologie. RAAP vermeldt dat op dit terrein 5 huisterpen uit de Vroege Middeleeuwen zouden liggen. In het veld is de hoogste heuvel uitgezocht voor het booronderzoek. De terp bestaat uit een pakket licht zandige klei, met daar-onder, op een diepte van 80 a 160 cm onder maaiveld, veen. Zowel in het veen als in de klei is houtskool aangetroffen. Uit slijp-platenonderzoek bleek dat organisch materiaal goed bewaard is gebleven.

Vondst ID	Complex	NT	Diepte	Toestand	XXX	Code algemeen	HOUTSKL
184059	Cultuur	---	Aantal	Materiaal	OPH	Code specifiek	---
	Begin periode	VME	Toelichting				
	Eind periode	VME					

Waarnemingsnummer	44567
X coördinaat	Y coördinaat
106240	430420

Omschrijving

In 1996 heeft RAAP op dit terrein, waar de resten van het laat-middeleeuwse kasteel Souburgh liggen, boringen gezet. Doel van het onderzoek was inzicht te krijgen in de effecten van grondwaterpeilverlaging. Het Hoogheemraadschap Alblasserwaard en Vijfheerenlanden is namelijk van plan de peilbesluiten van de Alblasserwaard te herzien. Het terrein bleek bedekt te zijn met een dikke laag puin, die doorging tot een diepte van 1,30 m onder maaiveld. Omdat de oxydatie-reductie grens zich onder de vondstlaag bevindt, zullen organische materialen alleen in de grachten en andere diepe grondsporen bewaard gebleven zijn.

Vondst ID	Complex	XXX	Diepte	Toestand	XXX	Code algemeen	XXX
184068	Cultuur	XXX	Aantal	Materiaal	XXX	Code specifiek	XXX
	Begin periode	XXX	Toelichting				
	Eind periode	XXX					

Bijlage 4 Onderzoeksmeldingen

Hof Souburgh - Onderzoeken en Onderzoeksmeldingen

Hof Souburgh - Onderzoeken en Onderzoeksmeldingen

Meldingsnummer	5633
X	107364
Y	431899

Naam Onderzoek

Onderzoekstype Toponiem

Plaats Alblasserdam

ABO Alblasserwaard

Gemeente Alblasserdam

Toelichting Onderzoeksmelding

Kaartblad: 38C Coördinaten: 106.169/430.474 Toponiem: Alblasserwaard Gemeente: Alblasserdam Provincie: Zuid-Holland Type onderzoek: bureauonderzoek en booronderzoek Aanvang: 8-12-2003 Beeindiging: 19-12-2003 Geschatte duur: Onderzoeker(s): S. Kluiving en J.J. van Suijlekom Motief: - overige grondwerkzaamheden - infrastructurele werken Complexiteit(n): nederzetting (donk, stroomgordel en oeverwallen) Datering: Meso (donk), Rom (stroomgordel), ME (oeverwal) Diversen: het onderzoeksgebied betreft een trace voor een rioolwaterpersleiding. Begint bij: 106.169/430.474 en eindigt bij 109.936/433.254. De deelgebieden 4 en 5 (parallel aan de Heiweg) zijn niet onderzocht, omdat de bodem hier reeds eerder verstoord was. De ligging van het trace is niet exact weergegeven.

Onderzoeksnummer	2188

Selectieadvies

Bilan 2003: Er wordt geen vervolgonderzoek aanbevolen. Alleen het zuidelijke deel van het plangebied doorkruist een stroomgordel met bewoning vanaf de Romeinse tijd. In de boringen werden echter geen vegetatieniveaus of bewoningslagen vastgesteld. Het weinig vondstmateriaal werd bovendien aan of direct onder het oppervlak aangetroffen.

Selectiebesluit

Toelichting

Hoevenberg, J., J.J. van Suijlekom en S. van der Loo, 2004: Alblasserwaard-Leidingtrace. Archeologisch vooronderzoek. BILAN-rapport 2004/11.

Meldingsnummer	27569
X	106657
Y	431184

Naam Onderzoek**Onderzoekstype Toponiem****Plaats** Kortland

AIN

AMK-terrein Polder Souburg, Kortland

Gemeente Alblasserdam**Toelichting Onderzoeksmelding**

AMK-terrein onderzocht in periode 2007-2008 in het kader van de actualisering Archeologische Monumentenkaart Zuid-Holland. Aanvulling op bureauonderzoek. Veldwerkperiode: januari 2008. De resultaten van het onderzoek zijn toegevoegd aan Livelink. Achtergrond project Tussen 2004 en 2006 is, op initiatief van en gefinancierd door de Provincie Zuid-Holland, de AMK geheel herzien door middel van een bureauonderzoek. De projectleiding was in handen van Hazenberg Archeologie Leiden. Tijdens het onderzoek werden bestaande terreinen hergewaardeerd en nieuwe terreinen geselecteerd. Voor elk terrein is een advies gegeven voor wat betreft de waardering en/of begrenzing. Dit advies is telkens voorgelegd aan een selectiecommissie, waarin vertegenwoordigers van de provincie, de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM), de Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland, de Universiteit van Amsterdam en gemeentelijke archeologen zitting hadden.

Onderzoeksnummer	20628

Selectieadvies

Naar aanleiding van het veldonderzoek kan het terrein afgevoerd worden van de AMK.

Selectiebesluit

De AMK selectiecommissie heeft besloten dit terrein toch te handhaven op de monumentenkaart.

Toelichting

Zie livelink

Overzicht archeologische perioden

Periode	Van - tot		
Paleolithicum	tot 8800 voor Chr.	Vroeg-Paleolithicum Midden-Paleolithicum Laat-Paleolithicum	tot 300.000 voor Chr. 300.000-35.000 voor Chr. 35.000-8800 voor Chr.
Mesolithicum	8800 – 4900 voor Chr.	Vroeg-Mesolithicum Midden-Mesolithicum Laat-Mesolithicum	8800-7100 voor Chr. 7100-6450 voor Chr. 6450-4900 voor Chr.
Neolithicum	5300 – 2000 voor Chr.	Vroeg-Neolithicum Midden-Neolithicum Laat-Neolithicum	5300-4200 voor Chr. 4200-2850 voor Chr. 2850-2000 voor Chr.
Bronstijd	2000 – 800 voor Chr.	Vroege-Bronstijd Midden-Bronstijd Late-Bronstijd	2000-1800 voor Chr. 1800-1100 voor Chr. 1100-800 voor Chr.
IJzertijd	800 – 12 voor Chr.	Vroege-IJzertijd Midden-IJzertijd Late-IJzertijd	800-500 voor Chr. 500-250 voor Chr. 250-12 voor Chr.
Romeinse tijd	12 voor Chr. – 450 na Chr	Vroeg-Romeinse tijd Midden-Romeinse tijd Laat-Romeinse tijd	12 voor-70 na Chr. 70-270 na Chr. 270-450 na Chr.
Middeleeuwen	450 – 1500 na Chr.	Vroege-Middeleeuwen Late-Middeleeuwen	450-1050 na Chr. 1050-1500 na Chr.
Nieuwe tijd	1500 – heden		

Periode	Van - tot
Paleolithicum	Tot 8800 voor Chr.
Mesolithicum	8800 – 4900 voor Chr.
Neolithicum	5300 – 2000 voor Chr.
Bronstijd	2000 – 800 voor Chr.
IJzertijd	800 – 12 voor Chr.
Romeinse tijd	12 voor Chr. – 450 na Chr
Middeleeuwen	450 – 1500 na Chr.
Nieuwe tijd	1500 - heden